

SIIRTOLAISUUS

MIGRATION

3/2018

1. TOINEN SUKUPOLVI
2. JENS SCHNEIDER: 5 MUUTTOLIIKETRENDIÄ
3. CARL V. PELLONPÄÄN MUISTOKIRJOITUS

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

44. vuosikerta / Volume 44
ISSN 0355-3779 (painettu)
ISSN 1799-6406 (verkkójulkaisu)

Päätoimittaja / Editor-in-Chief
Tuomas Martikainen

Toimitussihteeri / Editorial Assistant
Kirsi Sainio

Toimittajat / Editors
Elli Heikkilä
Marja Tiilikainen
Miika Tervonen

Taitto / Layout
Kirsi Sainio

Julkaisija / Publisher
Siirtolaisuusinstituutti
Migration Institute of Finland

Tilaushinta / Subscriptions
4 numeroa / nummer / issues
20 € / vuosi / år / year

Painopaikka / Print
Painosalama Oy

Yksittäisten kirjoittajien mielipiteet ovat heidän omiaan.

SISÄLTÖ

3

TUOMAS MARTIKAINEN

Muuttajien sukupolvet

5

RENEE LUTHRA

Origins and Destinations:
The Second Generation in the USA

12

VILLE LAAKKONEN

Varissuo ja muuttoliikkeiden
sukupolvikokemukset

15

MARJA PELTOLA

Toinen sukupolvi ja tavallisen suomalaisuuden saavuttamisen vaikeus

18

ANNE ALITOLPPA-NIITAMO

Tutkimustieto auttaa kohdentamaan tukea nuorille oikein

21

MARJA-LIISA MÄKELÄ

Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen toimijuuden sidoksellisuus koulu siirtymässä

26

JENS SCHNEIDER

Demographic "Megatrends" and Their Implications

32

THOMAS BABILA SAMA

Internationalization and Finnish Higher Education: A Critical Perspective

36

ANDREAS BRAUN

The educational challenges of maintaining Finnish in the UK: A longitudinal account of three Finnish mothers

40

KOLUMNIT:

PASI SAUKKONEN JA ANTERO LEITZINGER

44

TELLERVO LAHTI

Suomen Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

46

KIRJA-ARVIO

47

IN MEMORIAM

Carl V. Pellonpää

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Migration Institute of Finland
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
Finland

Puh. / Tel.
+ 358 2 2840 440
kirsi.sainio@utu.fi
siirtolaisuusinstituutti.fi
migrationinstitute.fi

PÄÄKIRJOITUS

Tuomas Martikainen

Toimitusjohtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti
tmartik@utu.fi

Muuttajien sukupolvet

Avainsanat: sukupolvi, muuttoliike

Argumenta-seminaarisarjamme etenee loppua kohti ja syksyllä pidämme viimeiset tapahtumat. Keväällä järjestetyssä tapahtumassa teemana oli sukupolvet. Kuten hyvin tiedämme, itse muuttaneilla on usein läheinen suhde aikaisempaa kotimaahansa, mutta jälkipolville vanhempien ja isovanhempien kotimaa on jo etäisempi. Se voi silti olla tärkeä, mutta omakohtainen kokemus vanhempien lähtömaasta on ohuempi ja sukulaiset eivät ole enää yhtä läheisiä.

Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa pitkään jatkuneen maahanmuuton seurauksena on jälkeläisiä jo useammassa polvessa. Esimerkiksi suurin osa ruotsinsuomalaisia on jo toisessa tai kolmannessa polvessa. Tällöin erilaiset suomalaisyhdistyksien ja muut yhteisöt ylläpitävät etnistä identiteettiä ja kulttuuri- sekä muita suhteita. Maahanmuuttajilla on usein vireää yhdistystoimintaa, joskin juuri sukupolvien vaihtuminen on hankala paikka.

Uudessa maassa kasvaneet lapset eivät aina ole kiinnostuneita samoista asioista kuin vanhempansa ja heidän täytyy keksiä uudelleen oma tapansa toimia. Vanhemmat puolestaan saattavat olla haluttomia siirtämän kapulaa ajoissa nuoremmille, joka entisestään hankaloittaa sukupolvien vallan vaihtoa. Näin esimerkiksi suomalaisten yhdistystoiminta Ruotsissa on paljon vähäisempää tänään kuin muutama vuosikymmen sitten.

Lehtemme artikkelissa saksalainen tutkija ja Argumenta-seminaarin puhuja Jens

Schneider pohtii maahanmuuttoon liittyviä megatrendejä sukupolvien näkökulmasta. Hänen mukaansa yksi tärkeä muutos aikaisempaan on se, että tulijoita on nyt käytännössä joka puolelta maailmaa. Tämä uusi "superdiversiteetti" haastaa perinteisen muuttoliiketutkimuksen, joka on keskittynyt eri kansallisten ja etnisten ryhmien tutkimukseen. Lisäksi useissa maissa on nyt merkittäviä vähemmistöjä, joten enemmistö-vähemmistö-suhteet ovat ylipäätään tärkeitä.

Aikaisempaa moninaisemmat maahanmuuttajat näkyvät eniten nuorissa ikäryhmissä, mutta sen sijaan iäkkäämpien parissa muutos on vielä vähäinen. Lisäksi näkyvissä ei ole merkkejä siitä, että muuttoliikkeet tulisivat merkittävästi vähenemään, joten voimme odottaa kansainvälisistä muuttoliikkeistä ja maahanmuutosta puhuttavan vielä pitkään.

Maahanmuuton sukupolvittuminen on alkanut kunnolla myös Suomessa. Viime vuosien aikana jo lähes joka kymmenennellä syntyneellä lapsella on ainakin toinen vanhemmista syntynyt ulkomailla. Koska ulkomaalaistaustainen väestö on keskittynyt erityisesti suurempiin kaupunkeihin, niin muutos näkyy erityisesti siellä.

Henkilöstöuutisia

Pitkäaikainen työntekijämme Satu Löppönen lähti uusien haasteiden pariin kesän jälkeen. Toivotan kaikkea hyvää Sadulle ja jäämme

kaikki kaipaamaan hänen iloista ja vastaanottavaa olemusta instituutin käytäviltä. Kokonaisuudessaan joukkomme kuitenkin kasvaa ja uusia tulijoita on syksyn mittaan luvassa useissa eri tutkimushankkeissa.

Yksi amerikansuomalaisista jättiläistä, Carl Pellonpää, on poissa. Siirtolaisuusinstituutti ottaa osaa omaisten suruun ja uskomme että Kallen perintö elää vielä pitkään. Lehden lopusta löytyy Pellonpään muistokirjoitus.

Migrant Generations

The Migration Institute of Finland organized an international seminar on migrant generations before the summer, which was part of the Century of Migrations Project funded by the Cultural Foundation of Finland. First generation migrants are those, who have moved themselves. The majority of first generation are adults, even though sometimes they bring their children along. Those born in the new host country are often called the second generation. For them, the host country is the home country.

The great Finnish migrations to North American and Sweden are by now in majority of second and further generations. The children of migrants have as their task and maybe at times as their duty to reinterpret their parents' cultural heritage in the host country. In this various migrant associations,

media and events are central. For many of later migrant generations, their parents' and grandparents' home country is already quite distant but dear. Associations and events are important to keep the ethnic memory alive as well as meaningful for the descendants of previous generations.

Our longtime employee Satu Löppönen left the Institute after the summer. She was looking for new opportunities and we wish her all the best and will miss her ever-positive appearance in the corridors. Earlier this year we received the sad news that Carl Pellonpää had passed away. His longtime television show was a legend among American Finns and we are sure that his legacy will be long remembered. We send our condolences to Carl Pellonpää's relatives.

Suomen kunniaakonsuli ja Finlandia Foudationin johtokunnan jäsen Peter J. Makila vieraili 20.9.2018 Siirtolaisuusinstituutissa. Peter on lähtöisin Turusta ja asunut Pohjois-Amerikassa vuodesta 1968. Lahjoitimme hänelle Mika Rantasen tekemän karikatyyrin. Kuvassa Makilan seurana instituutin toimitusjohtaja Tuomas Martikainen. Kuva: Hannu-Pekka Huttunen.

Renee Luthra

PhD, Director of the Centre for Migration Studies
University of Essex
rluthra@essex.ac.uk

Origins and Destinations: The Second Generation in the USA

Keywords: second generation, integration, assimilation, intergenerational mobility, immigration, ethnicity

As of the last census in 2010, one in four children in the United States had a foreign born parent. This growing “second generation” immigrant population represents the most diverse segment of American society: the children of cleaners, builders, and crop-pickers, as well as corporate moguls, inventors and scientists, their parents arrive from all corners of the globe and bring with them socialization experiences representing a wide range of the world’s cultural variation. Moving in a world where no one is free to cross state borders simply as they wish, today’s second generation also have families which span international boundaries, and unequal legal rights to move across them or even to reside in the country in which they are raised. Foreign origins, and inequality in legal status separates the experiences of the second generation from all others: as a result of these uniquely international influences on the lives of the children of immigrants, a sociology of the second generation requires an international perspective to understand the diversity in second generation school, work, ethnic attachment and political life. This article provides an overview of the second generation in the USA today and introduces this necessary international perspective, showing how it absorbs hypotheses from existing multiple theoretical frameworks – foremost assimilation and segmented assimilation. The utility of this framework is illustrated through two empirical examples: the relative importance of individual and group level variation in explaining second generation educational attainment, and the role of legal status in predicting political behaviours.

Immigrants are remaking America, doing so from bottom to top. At the bottom stand the workers doing the difficult, dangerous, and dirty work that most native-born shun, whether picking crops, cleaning toilets, or slaughtering and carving up the animals that appear on the American dinner table. At the opposite end of the spectrum, one finds the immigrant over-achievers, who, as inventors, corporate moguls, financiers, or Nobel Prize winners, often leave the native-born population far behind in the dust.

While the mass arrival of the foreign-born can be transformational, the immigrants’ most lasting legacy involves their descendants, starting with their children – the second generation. This second generation is the inevitable by-product of immigration itself: since the young are the people most likely to leave their old home in quest of a better future elsewhere, immigrants reach their new home at precisely the age when family formation occurs. Consequently, their arrival yields large numbers of children born in the society of immigration, yet socialized by parents who were raised in a different environment, one with expectations and orientations that are typically foreign to the place that their children experience as their native world. In beginning again, the parents start out in a new, strange country that has to be learned, triggering a process of adaptation that, even when successful, is almost always error-prone, transmitting the signal that they are somehow out of place. Moreover, moving

in a world where no one is free to cross state borders simply as he or she wishes, all immigrant parents commence anew as aliens, lacking the full rights enjoyed by the citizens of their adopted country, and often enough discovering that the route to joining the citizenry is arduous, long and sometimes impossible to successfully traverse.

This common background provides the scaffolding from which the children of immigrants get launched into the world. Despite these salient features that immigrant offspring almost all share they nonetheless don't turn out the same. All the while contributing to the greater diversity of the societies that their parents decided to join, these immigrant offspring are themselves incredibly diverse, standing out from their fellow second generation counterparts on myriad dimensions.

That straightforward observation motivates a rapidly expanding line of research that seeks to understand variation in the outcomes among the children of immigrants in the United States today. Who are the second generation today, and how do they differ from the immigrants that came before? Which second generation members are excelling, and which are struggling, in school and in work? Which children of immigrants will engage in US political life, and which will become disaffected? In other words, what are the main individual and group level characteristics

of immigrants and their children today that will predict the economic and political fault-lines of tomorrow?

The US Second Generation in Historical Context

Although the United States is the quintessential "nation of immigrants," the proportion of foreign born and their descendants has historically waxed and waned. As seen in Figure 1, following peak numbers during the *last* great wave of migration from 1880-1920, both the numbers and the proportion of the foreign born in the United States rapidly declined until the 1970s. The numbers then begin to pick up again in response to the 1965 Immigration and Nationality Act, which eliminated nationality-based quotas on immigration in the United States, opening the United States to a new wave of migration from Asia, Africa and the Americas. As can be seen in Figure 2, the rapid increase in the proportion of the foreign born was matched by an increase in the diversity of their ethnic origins.

This foreign born population has now given birth to a growing second generation population: one in four children under the age of 18 in the United States currently resides with at least one foreign born parent. The diversity in origins from countries of varied levels of economic development is similarly reproduced in the household char-

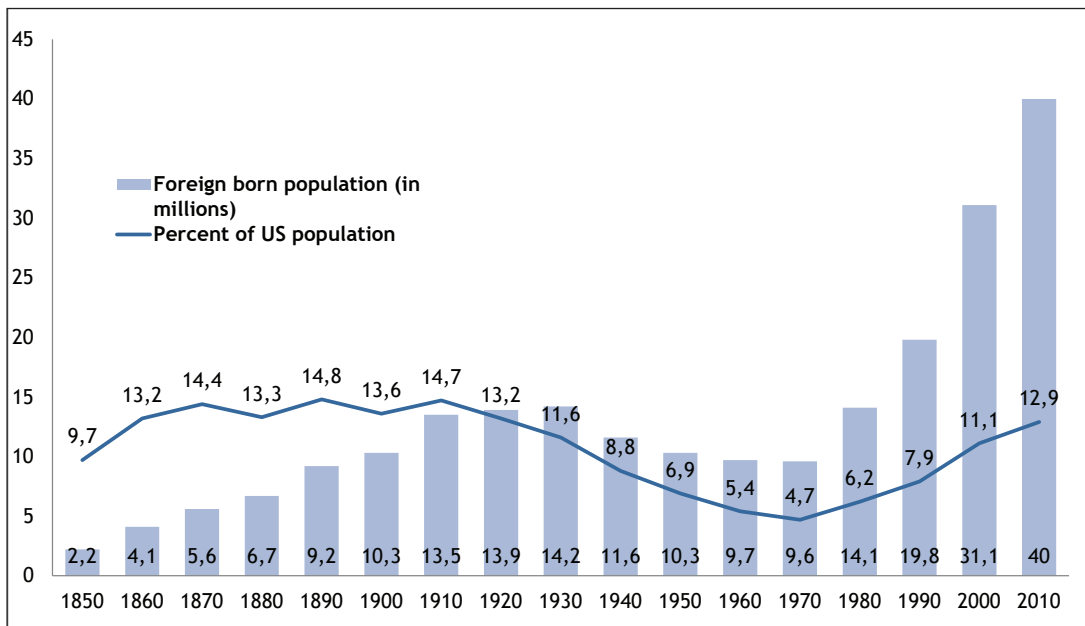

Figure 1. Foreign-Born Population and Percentage of Total Population, for the United States 1850-2010. Source: U.S. Census Bureau, Census of Population, 1950-2000, and the American Community Survey 2010.

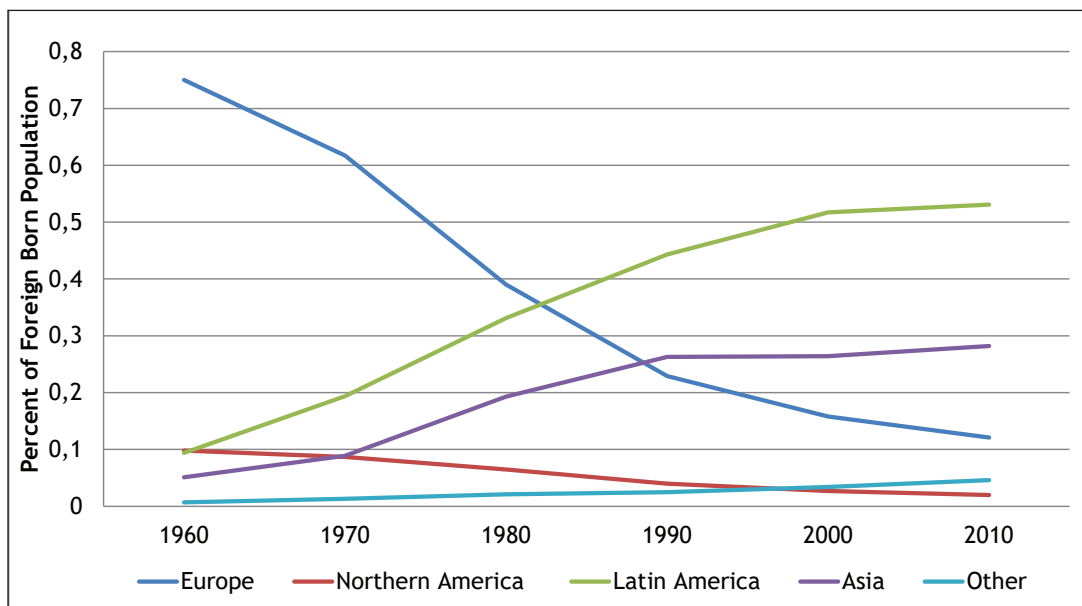

Figure 2. Foreign-Born Population by Region of Birth 1960 to 2010. Source: US Census Bureau, Census of Population, 1960 to 2000 and the American Community Survey, 2010.

acteristics of the second generation: more than 20 percent of children with a foreign born parent, regardless of their own nativity, had a parent with less than a secondary school credential (high school diploma), compared with just 5 per cent of children with native born parents. Moreover, due to increasingly stringent migration controls and high levels of undocumented immigration, it was estimated that in 2008, 8% of children born in the US have at least one parent without legal status.

Understanding the Trajectories of the Second Generation

Given this diversity in ethnicity, socioeconomic characteristics and legal status, both scholars and policymakers alike are concerned for the future of the children of immigrants today. The scholarly literature on the second generation has burgeoned in the past several decades. This work includes several new data gathering efforts on this population and emerging frameworks within the sociology of migration and ethnicity, designed to provide the empirical and theoretical basis to predict and explain variation in the socioeconomic outcomes of the children of immigrants. The main question motivating much of this literature is whether, and how, the children of immigrants will *assimilate*: in other words, if and how those with immigrant origins will come to resemble members of the host socie-

ty whose parents are native born. In most cases the greatest concern is predicting the upward mobility for the children of immigrants who are at the bottom of the socioeconomic distribution. The different answers that different theoretical perspectives provide hinge, in part, on underlying assumptions about the correct *level* of explanation: the individual or the group level.

The choice of the level of explanation determines the explanatory variables considered when explaining second generation diversity. For instance, we might be able to explain differences in second generation educational attainment by looking at differences in the educational resources at the individual level, with second generation immigrants whose parents had higher levels of schooling attaining higher levels of education themselves. However, we might also want to explain educational attainment by the characteristics of the *origin group* that a second generation member belongs to: the children of immigrants from a highly educated group, for instance, might be expected to have higher levels of education themselves, regardless of what their own parents' achievements were. Perhaps the two most influential models of second generation outcomes, neo- and segmented assimilation theory, differ in the level of explanation they foreground, with resulting differences in the factors they anticipate to be most important to predicting second generation outcomes.

Neo-Assimilation and Segmented Assimilation

Assimilation has long provided the master concept for understanding the transformations undergone by immigrants and their descendants. Put simply, this model predicts that over time and across generations, the characteristics of immigrants and their descendants will become more similar in those of the "core" US culture, loosely defined as "Anglo-American" and reflecting the European group with the longest history of settlement in the United States. This "classic" version of assimilation theory has been around in the United States for over a century, yet fell out of favour for positing a unidirectional, conformist vision of intergenerational change in which immigrant newcomers became increasingly similar to a narrow and static conceptualization of American society. This theory has more recently been revived and refashioned as "new" or neo-assimilation theory, foremost by Richard Alba in his seminal work with Victor Nee. This refashioned assimilation theory argues that assimilation occurs as individual immigrants forgo "ethnic" strategies imported from the homeland or found in the immigrant enclave in pursuit of valued goals, in particular socioeconomic attainment. Immigrants instead are incentivized to adopt behaviours and characteristics of the US "mainstream," a broader group which includes both racial and ethnic minorities. Neo-assimilation theory rests on the assumption that civil rights era changes in state policies "have increased the cost of discrimination...in non-trivial ways," making it possible even for today's racially diverse immigrants to make individual choices towards assimilation without being systematically blocked.

Assimilation theory thus points towards several independent variables that might predict second generation outcomes. The most important of these is simply time and exposure to US natives: immigrants who have resided longer in the United States should have better outcomes themselves, and be able to provide a better environment for their children, than otherwise similar immigrants who are more recently arrived and thus have had less opportunity to acquire the tools of the US mainstream. Similarly, immigrants and their children who have greater exposure to US natives, whether through more integrated neighbourhoods and schools, a more diverse work environment, or engagement in the US political process, should similarly be better off both socioeconomically and more politically and socially engaged.

Segmented Assimilation Theory

In contrast to the very individual focus of the neo-assimilation model, which anticipates that differences in second generation outcomes will be largely explained by differences in individual or family resources, segmented assimilation theory posits that the assimilation experiences of the foreign born and their children depends on contextual, structural, and cultural characteristics that operate at the *group level*, most prominently, their co-ethnic community. This theory emphasizes differences between groups: groups which are accepted by receiving country natives and groups which are discriminated against due to racism; groups with high average levels of resources and strong social capital that facilitates success among more vulnerable members and groups which lack these social resources; and finally those groups with direct and easy access to legal permanent residency and those for whom a large proportion are undocumented and hence consigned to live in the shadows.

Similar to assimilation theory, segmented assimilation theory anticipates individual level resources to matter in the lives of the second generation but further posits that group membership exerts an *independent causal* impact on second generation outcomes, and further that group membership *interacts* with individual level resources to either offset or exacerbate inequality at the individual level. Authors such as Portes, Rumbaut and Zhou argue that the impact of group membership can be conceptualized as the "context of reception" of one's national origin group in a particular locality: one facet distinguishes between predominantly white / European origin groups and non-white groups, due to racism both current and historical; another between highly educated groups and those of agrarian or lower skilled backgrounds; and another between those who are recognized as refugees or arrive primarily with work and education visas and those groups for whom a large proportion are undocumented.

The International Perspective

Combining the individual level variables of neo-assimilation theory with the group level predictors of segmented assimilation theory, my co-authors and I present what we have called *the international perspective*, a new, more comprehensive model of second generation variation which combines explanation at both the individual and group level while also keeping both sending and receiving country in view. Our forthcoming book *Ori-*

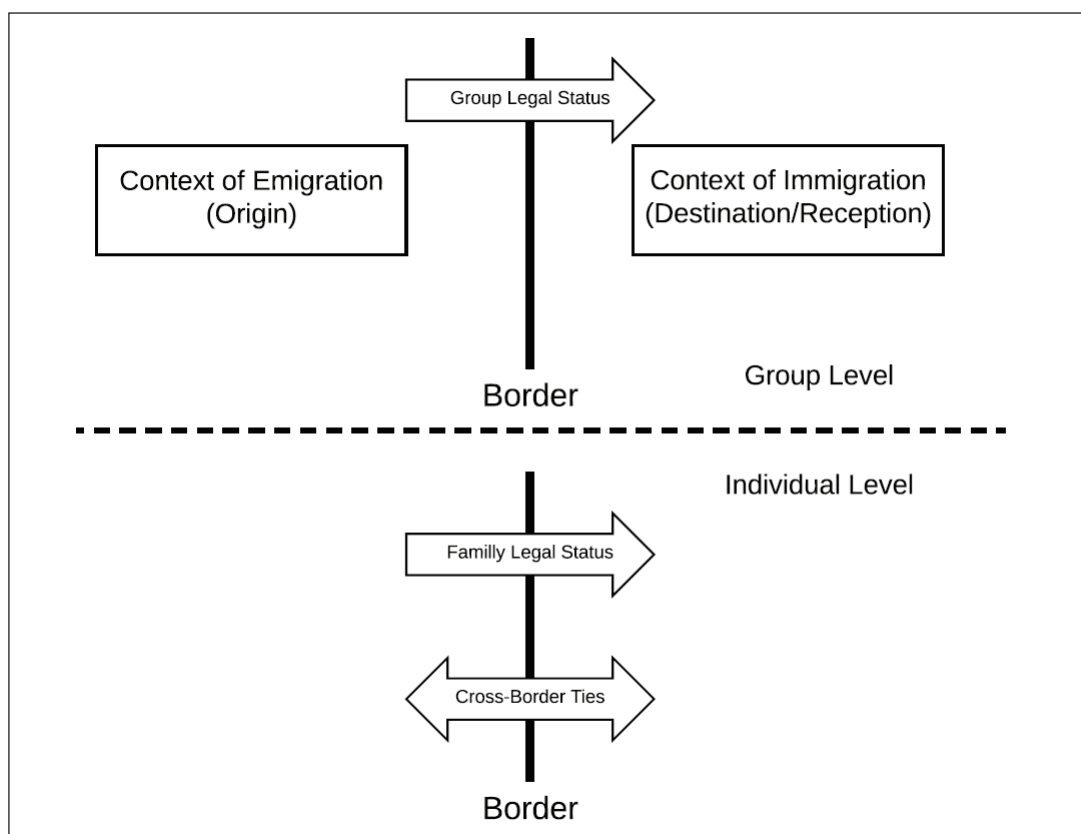

Figure 3.

gins and Destinations: The Making of the Second Generation elaborates this model in full, but below I sketch out the main idea and provide a few key findings.

The destiny of the second generation unfolds after migration; with few exceptions, scholars examine that process with their backs to the receiving country border. By contrast, the international perspective contends that the influences related to both the spanning and delimiting of national, political boundaries comprise the salient traits distinguishing the children of immigrants from all others. This perspective underscores the shared conditions linked to place of origins that produce inter-ethnic differences while also highlighting the household level at-entry characteristics and subsequent life course decisions that produce intra-ethnic, family-level variation.

Taken together, this explanatory model includes determinants of second generation difference mapped in a two-dimensional space, visualized in Figure 3 below. On the vertical axis, we consider the level of influence: what are the most important characteristics

of the immigrants themselves, and of the national origin groups to which they belong, in determining a range of socioeconomic, political, and cultural outcomes? On the upper half of this axis, which we conceptualize as the contexts of emigration and immigration, lie group-level traits: the salient attributes prevalent in the sending country and among the co-ethnic community residing in the United States. On the lower half, lie individual factors – similar to those emphasized in neo-assimilation theory. However, the international perspective also foregrounds *international* influences, namely social ties to the country of origin and their family level experiences of alien status.

On the horizontal axis, we consider the *location* of influence: unlike the children of US born parents, the children of immigrants are likely to be shaped by both group *and* individual level factors that operate on *both* sides of the US border. At the top right stand the context of *destination* factors which arise within the United States; at the top left are found the context of *origin* factors deriving from the countries from which the parents departed.

In the bottom half, denoting the individual level characteristics, are individual and family level traits which extend across places; the international locations of significant others and the ensuing cross-border engagements, as well as the initial legal status at arrival which reflects decisions made by both immigrants and states when the former are still living in the origin country.

The relative importance of these influences varies depending on the outcome under consideration. In the section below, we provide a few key findings from the application of this model to a range of second generation domains.

Some Key Findings with the International Perspective

The international perspective *synthesizes* the main insights of both the neo-assimilation and segmented assimilation frameworks while introducing new variables specific to the study of *international* migration that operate at both the individual and group level. Two main findings from this expanded model are, firstly, that individual level characteristics generally explain more variation in second generation outcomes than do group level characteristics; secondly, variation in legal

status, a distinctive consequence of international migration, is an important predictor of second generation trajectories.

Intra- vs. Inter-group variation

One of the key goals in understanding second generation outcomes is to identify the source of variation: is the most important determinant of second generation success in schooling, for instance, the characteristics of one's family and individual behaviours, such as highest parental education or language use in the home? Or are the most important determinants of educational attainment the characteristics of the immigrant community and sending country – group level characteristics – such as the average level of schooling or government reception of the national level group?

A unique feature of the multi-level model used in the international perspective is that it allows us to quantify the answers to questions such as these. Using multi-level models predicting the years of completed education among the children of immigrants in Los Angeles and New York, we estimated the associated rise in educational and occupational attainment among the second generation from moving to having the most favourable char-

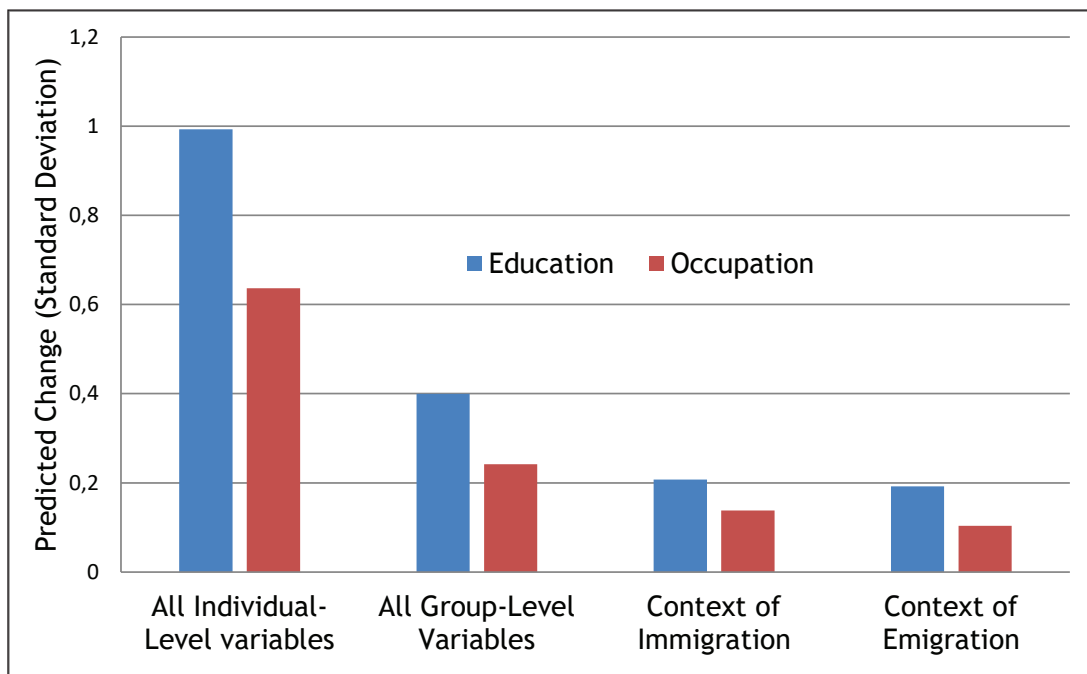

Figure 4. Source: Authors Compilations from IIMMLA and ISGMNY Data.

acteristics at the individual level (parents educated at the 75th percentile, parents with occupations in the 75th percentile, being a native born US citizen, etc.) from having to the least favourable characteristics at the individual level (parents educated and in occupations at the 25th percentile, lacking US citizenship, etc.). We then did the same with group level variables, including characteristics from the context of emigration and immigration such as group level schooling, legal status, skin colour, and sending country values. The results are seen in Figure 4 below. As can be seen, the associated increase in educational or occupational attainment with a shift in individual level variables is much larger than the shift associated with a change in group level variables. Moreover, it is clear that the context of emigration — the characteristics of the sending country — are as strongly associated with educational and occupational attainment as the characteristics of the context of immigration in the receiving country.

Legal Status

As seen in Figure 3, a key variable of interest in the international perspective is legal status — whether the second generation members themselves have citizenship, legal permanent residency, or are undocumented, as well as whether they are raised in a family in which all members have naturalized or where a parent remains outside the polity or lacks legal status altogether. Figure 5 below shows the distribution of citizenship within families of the second generation in New York and Los Angeles; the left hand bar shows distributions for those where the second generation respondent was born in the United States, and the right hand bar represents those who were born abroad but arrived before the age of 14. Among the children of immigrants born abroad, nearly one in five have yet to naturalize in adulthood, with parents who remain outside the citizenry as well. While all US born second generation members enjoy birth right citizenship, many grew up in families with at least one parent who never naturalized; in nearly one in ten cases, neither parent did.

Growing up in a family with non-citizens, or lacking citizenship directly, has real consequences for the children of immigrants. We find that the children of immigrants who remain foreign nationals complete, on average, about 0.8 years of schooling less than those who do naturalize; this disadvantage remains even after extensive individual and group level controls. Similarly, those children who naturalize later (after the age of 16) are also less

likely to be civically engaged, even in forms of civic participation that do not require citizenship. Finally, a lack of legal status among parents impacts even those children who go on to naturalize themselves: the children of immigrant parents in Los Angeles who likely entered without documentation are also less likely to be civically engaged.

Conclusions and Future Research

Those seeking to explain and predict the trajectories of the descendants of immigrants are faced with a formidable task. Just like the children of native parentage, the family, school, and local context will surely influence the political, social, and economic outcomes of the second generation. Yet *unlike* the children of native parentage, the children of immigrants will also be shaped by social ties which span international boundaries and the characteristics of the localities of the parents' origin countries as well as those found in the receiving country where they grow up. Moreover, the standing of the national origin group also matters — the level of social capital, societal reception, and legal context of the group as a whole exerts an impact above and beyond the characteristics of individuals and their families. The international perspective proposed here brings together this complex set of factors in a two dimensional framework, ordering factors operating at the individual and group level and in the context of emigration and immigration. We believe that this model can be fruitfully exported to other contexts beyond the United States, for further testing, elaboration and alteration which would surely shed light on the experiences of immigrant integration worldwide.

Bibliography

- Alba, Richard & Victor Nee (2009). *Remaking the American mainstream: Assimilation and contemporary immigration*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Federal Interagency Forum on Child and Family Statistics (2017). *America's Children: Key National Indicators of Well-Being*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Passel, Jeffrey S., & Paul Taylor (2010). *Unauthorized Immigrants and Their U.S.-Born Children*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Portes, Alejandro & Min Zhou (1993). The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 530, 74-96.

Ville Laakkonen

YTM, MSc, tutkija, tohtorikoulutettava
Sosiaaliantropologia,
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta,
Tampereen yliopisto
ville.laakkonen@staff.uta.fi

Varissuo ja muuttoliikkeiden sukupolvikokemukset

Avainsanat: muuttoliikkeet, sukupolvet, Varissuo, vähemmistöt

Vaikka Suomi on tullut sotien jälkeisen ajan muuttoliikkeiden kohdemaaksi vasta verrattain myöhään moniin muihin Euroopan maihin nähden, on suomalaisessakin yhteiskunnassa löydettävissä monenlaisia pakolaisuuteen ja siirtolaisuuteen liittyviä sukupolvikokemuksia ja -kuiluja sekä erilaisia, keskenään ristiriitaisiakin tulkintoja jokapäiväisestä elämästä etnis-kielellisessä vähemmistössä. Varissuon lähiö on noin kolmen vuosikymmenen ajan muodostanut keskeisen alkupisteen tai risteyskohdan etenkin Euroopan ulkopuolelta Suomeen ja Turkuun saapuville ihmisille. Lähiön rikas, monimuotoinen ja moniääninen arki tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden tarkastella, miten nämä sukupolvikokemukset ja niiden tuottamat erilaiset yhteiskunnalliset orientaatiot ja tulevaisuudennäkymät muotoutuvat ja risteävät ja millaisia erilaisia suomalaisena olemisen tapoja ne mahdollisesti tuottavat. Samalla on varottava olettamasta Varissuon arjen olevan muuttumatonta. Esimerkiksi paon ja vainon kokemukset ovat vanhemmille polville todellisempia kuin nuoremmille, nyt varttuville, ja vaikka ne eivät koskaan häviäisi jaetusta sosiaalisesta muistista, tuottavat nuoremmat ikäpolvet jo nyt uudenlaisia vähemmistösuomalaisen identifioitumisen sekä yhteiskunnallisen kommentaarin välineitä.

Varissuon lähiö kaupungin itälaidalla on ollut jo vuosikymmenien ajan Turun keskeisimpiä asuinalueita sinne asettuville pakolaisille ja siirtolaisille 1980-luvun lopulta lähtien, jolloin Suomesta voi sanoa tulleen

niin sanottu vastaanottajamaa kansainvälisissä muuttoliikkeissä. Tämä piirre 1970-luvun puolivälin jälkeen rakennetussa, sinänsä tyypillisessä kotimaisessa betonilähiössä on entisestään korostunut 2000- ja 2010-lukujen aikana. Julkista keskustelua hallitsee usein ajatus monoliittisestä maahanmuuttajien joukosta ja tällöin unohtuu, että jo esimerkiksi juuri Varissuolla siirtolaisuuden tarinat ja kokemukset, kuten kielelliset, uskonnolliset, sosio-kulttuuriset ja yhteiskunnalliset orientaatiotkin, ovat kirjava ja monikerroksinen ilmiökenttä, jota ei ole helppo puristaa yksinkertaisten kattokäsitteiden alle. Kenties lähimmäksi tulee ns. super-diversiteetti, jolla Steven Vertovec kuvasi Lontoota ja brittiläistä yhteiskuntaa kymmenisen vuotta sitten. Tarkoitukseni on tässä artikkelissa avata ja jäsentää pääpiirteissään sitä, millaista on varissuolainen kansainvälinen moniäänisyys ja miten sitä jäsentävät sukupolvien väliset erot. Vaikka Varissuolla on esimerkiksi äidinkielellään venäjää tai viroa puhuvia asukkaita, eivätkä sen monista vähemmistöistä läheskään kaikki nivoudu isompiin, usein konfliktialueisiin kytkeytyviin muuttoliikkeisiin, rajaan tässä tarkasteluni niihin, usein pakolaistaustaisiin ihmisiin (tai heidän jälkeläisiinsä), joiden kanssa tein omaa tutkimustyötäni ja joiden juuret olivat Balkanilla, Lähi-idässä tai Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa. Teksti perustuu vuosina 2016 ja 2017 toteutuneeseen etnografiseen, osallistuvaan havainnointiin perustuvaan kenttätöhyöhön.

Sukupolvet

Maailmansotien jälkeinen työsiirtolaisuus Eurooppaan ei ikinä tavoittanut Suomea siten kuin esimerkiksi Keski-Euroopan. Lisäksi toisen maailmansodan aiheuttamat uudelleenasiuttamiset Suomessa koskivat jo ennestään suomalaisiksi tai sukulaisiksi miellettyjä ihmisiä. Kun suomalaista yhteiskuntaa tarkastellaan kansainvälisten muuttoliikkeiden historiassa, voikin perustellusti todeta maan olleen ennemminkin lähtö- kuin kohdemaana pitkälle 1900-luvun loppuvuosikymmenille asti. Siten keskustelut ”toisesta sukupolvesta”, pakolaisten ja siirtolaisten Suomessa syntyneestä jälkikasvusta, rakentuu hyvin erilaisista lähtökohdista kuin esimerkiksi Saksassa tai Isossa-Britanniassa. Suomessa monien maahanmuuttajien lapset ovat vasta päiväkotiiässä, eikä tutkimuskirjallisuuskään siten ole likimainkaan yhtä monipolvista tai kerrostunutta kuin muissa vastaanottavissa maissa. Pitkää seurantaa ei yksinkertaisesti ole voitu tehdä. ”Toisen polven” käsite on tosin yleisestikin ongelmallinen siksi, että ne lapset ja nuoret joihin sillä viitataan, eivät tosiasiallisesti ole koskaan muuttaneet yli valtiorajojen, vaan jo syntyneetkin nykyisessä kotimaassaan. Sukupolvista ja sukupolvien erilaisista kokemuksista on silti perusteltua puhua. On monesti hyvin erilainen tilanne saapua maahan aikuisiässä kuin varttua siellä peruskouluikäisestä tai varhaisesta lapsuudesta asti. Ja jos muuttoliikkeiden sukupolvista ja sukupolvikokemuksista halutaan puhua, on Varissuo kansainvälisyytensä ja rikkaan historiansa vuoksi erinomainen lähtökohta.

Erlaisia maailmoja

Ne nyt keski-ään saavuttaneet tai ylittäneet, Varissuon moniin siirtolaistaustaisiin vähemmistöihin tavalla tai toisella kuuluvat asukkaat kokivat tullessaan monin tavoin erilaisen lähiön – ja Suomen. Esimerkiksi verrattain pitkään 1990-luvulta alkaen Turkuun asettuneet Irakin kansalaiset olivat ensisijassa Saddam Husseinin hallintoa paenneita kurdeja, vasemmistointellektuelleja, taiteilijoita tai identiteetiltään shiialaisia. Siten heidän Irakinsa näyttäytyy hyvin erilaisena kuin viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomeen saapuneiden. Itse asiassa on perusteltua esittää, että Varissuolta voi kerätä vähintään satoja erilaisia narratiiveja niin Irakin kuin Suomenkin historiasta. Lapsina maahan saapuneiden tai Suomessa syntyneiden kohdalla tilanne on jälleen erilainen: oman tai vanhempien lähtömaan tapahtumat, politiikka ja olosuhteet ovat kaukaisempia, usein

enemmän perimätiedon kuin kokemuksen varassa. Siinä missä Bosniasta tai Kosovosta sotaa paenneille aikuisille lähtömaa on täynnä voimakkaita muistoja, sukulaisia, kenties omaisuuttakin, on heidän lapsilleen ”oma maa” (kuten nuoret omaa tai vanhempiansa lähtömaata usein arkikielessä kutsuvat) ennemminkin lomakohde. Usein ylpeyden aihe ja identiteetin rakennusaine ilman muuta, mutta silti tämä suhde on laadullisesti erilainen kuin heidän vanhemmillaan.

Nuorempi polvi on läpikäynyt suomalaisen koulutusjärjestelmän tai he ovat parhaillaan sitä suorittamassa. He opiskelevat, valmistuvat ammattiin, löytävät harrastuksia tai ensimmäisen työpaikkansa, seurustelevat tai avioituvat ensimmäisen kerran juuri Suomessa. Varissuolainen elämä urheilukenttineen ja takapihoineen, paikallisine merkityksineen ja urbaanina folklorena, voi hyvin olla heille läheisempi kuin maa jossa sukujuuret ovat, ehkä jopa ainoa ja alkupe räinen vertailukohta. Kun vanhemmat katsovat satelliittikanavilta uutisia vanhasta kotimaastaan, heidän jälkikasvunsa istuu kioskin penkeillä ja muistelee viime viikonlopun kotibileitä. Nuorten iästä riippuen on mahdollista, että he ovat tutustuneet toisiinsa jo tarhassa, tai he ovat käyneet kieliopeutuksessa ja valmistavilla luokilla yhtä aikaa. Syntyy sosiaalisen elämän kerros, joka on intiimisti ”vakkalainen”, eli varissuolainen. Siinä keskeisin yhdistävä tekijä on kokemus nuoruudesta Suomessa etnis-kielelliseen vähemmistöön kuuluvana (tai leimautuvana). Tämä ”vakkelaisuus” on kansainvälistä ja samalla vahvasti paikallista. Sen kontekstissa ollaan esimerkiksi kurdeja, somaleja, irakilaisia, bosnialaisia – ja varissuolaisia.

Ensimmäiselle aikuisena Suomeen saapuneelle sukupolvelle pakolaisia ja siirtolaisia on ollut akuuteinta juurtua uuteen asuinmaahan, rakentaa verkostot oman kieliyhteisön sisällä ja löytää tavat olla juuri tästä tietyin ajan ja paikan muovaamasta vähemmistöpositiosta käsin vuorovaikutuksessa ympäröivään yhteiskuntaan kautta (esimerkiksi erilaisten kulttuuriyhdistysten kautta). Heidän lapsensa puolestaan rakentavat hyvin toisenlaisia, monipaikkaisia yhteiskunnallisen orientoitumisen tapoja. Oman perhepiirin ja kielialueen perinteiden lisäksi sosiaalinen media, rap-musiikki, lähiön slangi, kansainväliset populaarikulttuurin ja yhteiskunnallisen kritiikin virtaukset ja halu ironisoida perinteisiä käsityksiä suomalaisuudesta ruokkivat sosiaalisia todellisuuksia, jotka saattavat olla yhtä vieraita heidän vanhemmilleen kuin ne ovat perinteisille tavoille ymmärtää ja ylläpitää kuvaa Suomesta ja suomalaisuudesta.

Entä kolmas, neljä ja viides sukupolvi?

Nopean, monille jopa hengästyttävän intensiivisen yhteiskunnallisen muutoksen aikana on perusteltua miettiä, miltä Varissuolla näyttää kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden päästä. Puhummeko suomenkosvolaisista yhtä arkisesti kuin suomenruotsalaisista? Näyttääkö ”vakkalainen” vanhempi lapselleen, kuinka ”minun nuoruudessani tuossa oli vielä islamilainen rukoushuone”? Minne etnis-kielellisten vähemmistöjen Suomessa 2000-luvulla syntyneet lapset sijoittuvat aikuisiällään ja jos eroja on, miten ne syntyvät ja millaisia linjoja ne noudattavat? Jo nyt ihmisten puheissa luonnollisesti esiintyy erilaisia paon, liikkeellä olon ja uuteen maahan asettumisen historioita ja kokemuksia. Ilman suuria mullistuksia Varissuo pysyy yhtenä keskeisistä satamista monille siirtolais- taustaisille vähemmistöille Turussa, etenkin Euroopan ulkopuolelta kaupunkiin muuttaville, mutta nyt aikuiseksi kasvavaa ”vakkelaisten” sukupolvea seuraavalle sukupolvelle oman suvun siirtolaisuuden historia saattaa olla yhtä kaukainen asia kuin evakkoretki Karjalasta tai sotalapsuus Ruotsissa on mil-

leniaalien polvelle korhosia, virtasia ja mäkiä. Varmaa kuitenkin on, että tulevaisuudenkin kannalta on tärkeä keskustella nyt siitä, miltä Suomi ja erilaiset tavat osallistua suomalaisuuteen näyttivät vuonna 2018.

Lähteet

- Alvarez, Ramon (1997). *Vähemmistökulttuurien asuminen Turun lähiössä. Maahanmuuttajien asumisviihtyvyyttä koskeva kysely*. Turku: Turun kaupunki.
- Berg, Mette Louise & Nando Sigona (2013). Ethnography, diversity and urban space. *Identities*, 20 (4), 347–360.
- Juntunen, Marko (2009). Diasporic silences and multicultural encounters in Varissuo, Finland. *Finnish Journal of Ethnicity and Migration*, 4 (1), 28–32.
- Juntunen, Marko & Ville Laakkonen (2018). Kun maailma muutti kylään. Lähde Ville & Johanna Vehkoo (toim.), *Jakautuuko Suomi? Eriarvoisuus tutkijoiden, toimittajien ja taiteilijoiden silmin*. Helsinki: Into (tulossa).
- Vertovec, Steven (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30 (6), 1024–1054.

NMR-yhdistyksen sihteeristö siirtyi instituuttiin

Nordic Migration Research (NMR) -yhdistyksen yleiskokous on vahvistanut yhdistyksen sihteeristön siirtymisen Malmön yliopistosta Siirtolaisuusinstituuttiin seuraavaksi nelivuotiskaudeksi, alkaen tammikuusta 2019. Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimii vuosina 2019–2020 Siirtolaisuusinstituutin vastaava tutkija Marja Tiilikainen.

NMR on perustettu vuonna 2007 edistämään Pohjoismaissa tehtävää maahanmuuttoon liittyvää tutkimusta sekä tutkijoiden välistä yhteistyötä. Yhdistyksen näkyvimmat toimintamuodot ovat neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Nordic Journal of Migration Research -verkkolehti, joka on avoin niin kirjoittajille kuin lukijoillekin, sekä joka toinen vuosi järjestettävä NMR-konferenssi. Elokuussa Norrköpingissä järjestetty konferenssi kokosi yhteen noin 300 maahanmuuttotutkijaa. Seuraava konferenssi pidetään Suomessa vuonna 2020.

Marja Peltola

Tutkijatohtori, VTT
Helsingin yliopisto / Nuorisotutkimusseura
marja.peltola@helsinki.fi

Toinen sukupolvi ja tavallisen suomalaisuuden saavuttamisen vaikeus

Avainsanat: toinen sukupolvi, suomalaisuus, kuuluminen

Suomessa varttuneen nk. toisen sukupolven koko kasvaa Suomessa. Heidän yhteiskunnalliset asemansa mittaavat suomalaisen maahanmuutto- ja integraatiopolitiikan onnistumista pitkällä aikavälillä, mutta heidän identiteettinsä myös ravistelevat käsityksiä suomalaisuudesta ja alleviivaavat yksikulttuurisuuden myytin kestättömyyttä. Lukuisissa tutkimuksissa on todettu, että suomalaisuuden rajoja vartioidaan niin, että myös Suomessa syntyneet ja kasvaneet rodullistettujen vähemmistöjen edustajat usein kokevat suomalaisuutensa kyseenalaistetuksi. Tällaisiin ulossulkemisen kokemuksiin toisen sukupolven edustajat vastaavat vaihtelevilla tavoilla: korostamalla muita identiteettinsä kiinteitä, argumentoimalla suomalaisuutensa puolesta ja rakentamalla yhteisöjä, joissa suomalaisuuden määrittelyt ovat huokoisempia.

Mä oon ainakin aina sanonu et, mä pidän kyl enemmän itteeni suomalaisena. Eikä se oo niinku mikään, se ei oo mikään häpeä, tahra tai mitään tommosta. Et esim somalikavereiden kaa me ollaan kiistelty siitä asiasta ja. Ainut, heidänki osalta jotka on vastustanu sitä, niin se on ollu enemänki sitä että 'kyl mä oisin niinku suomalainen', vaik kaveri on ihan täys suomalainen, mut hän tietää, että suomalainen ei otaksu häntä ihan suomalaisena. (...) Ja kyl se välilläki tuntuu, et se on totta. Että, miks pitäis haluta olla suomalainen jos suomalainen ei halua sun olevan suomalainen?

Näin kuvasi omia identiteettipohdintojaan ja etnisestä identiteetistä kaveripiirissä käytyjä keskusteluja eräs haastateltavani, 25-vuotias lähes koko elämänsä Suomessa asunut somalitaustainen nuori mies. Kutsutaan häntä vaikkapa Mahadiksi. Mahad pitää itseään ja monia somalitaustaisia ystäviään suomalaisina. Silti suomalaisen identiteetti ei ole kaveripiirissä kyseenalaistamaton, ei lopuksi Mahadin omastakaan mielestä.

Maahanmuuttotutkimuksen termi "toinen sukupolvi" viittaa maahanmuuttajien lapsiin, jotka ovat varttuneet vastaanottavassa yhteiskunnassa. Tiukimman määrittelyn mukaan Mahad ei edusta toista sukupolvea, koska hän ei ole syntynyt Suomessa. Sen sijaan kaikki hänen sisaruksensa ja monet ystävänsä ovat. Myös Mahad itse kokee eläneensä hyvin suomalaista elämää lukuunottamatta kaikkein varhaisinta lapsuuttaan, ja hänellä on paljon yhteistä toisen sukupolven kanssa.

Monet haastattelemani aikuistumassa olevat toisen sukupolven edustajat ovat puhuneet samantyyppisistä pohdinnoista kuin Mahad. He arvostavat etnistä taustaansa ja perhehistoriaansa ja saattavat elää Suomen rajojen yli kurkottavaa elämää. Samaan aikaan he ovat käyneet koko koulu-uransa Suomessa, tuntevat suomalaiset nuoriso(a)kulttuurit ja useimmiten suunnittelevat tulevaisuutta Suomessa. Osa heistä korostaa vähemmistöidentiteettiään, osa Mahadin tavoin suomalaisuuttaan, ja osa maailmankansalaisuuttaan tai vaikkapa asuinalue-

seensa tai harrastukseensa perustuvaa identiteettiään.

Suomi muuttui maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi länsieurooppalaisessa vertailussa myöhään, 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Laajamittaisemman maahanmuuton viimeaikaaisuutta heijastaen myös toisen sukupolven kokemukset, identiteetit, yhteiskunnalliset asemat ja kiinnittymiset ovat nousseet Suomessa tutkimuksen kohteeksi suhteellisen myöhään. Toisen sukupolven yhteiskunnallisen sijoittumisen on sanottu olevan maahanmuutto- ja integraatiopolitiikan pitkän aikavälin onnistumisen mittari (Martikainen & Haikkola 2010, 9). Se on sitä, mutta toinen sukupolvi väistämättä ravistelee myös kuvitelmia siitä, mitä suomalaisuus on, on ollut ja tulee olemaan.

Aiemman assimilaatiopolitiikan, tietoisien yksikulttuurisuuden myyтин rakentamisen ja etnisten vähemmistöjen suhteellisen vähälukuisuuden vuoksi Suomessa on yhä suhteellisen yleistä törmätä ajattelutapaan, jonka mukaan suomalaiset ovat valkoinen, yksikulttuurinen kansakunta ja monikulttuurisuus maahanmuuttajien tänne hiljattain tuoma ilmiö. Tämän historian tutkimuksen valossa väärän ajattelutavan sitkeys näyttää edelleen pitävän "suomalaisuuden" kategorian suljettuna niiltä, jotka näyttävät "maahanmuuttajilta". Tätä suomalaisuuden rajojen vartioimisen ongelmaa heijastelee myös Mahadin ystäväpiirissä käyty pohdinta siitä, kannattaako pyrkiä olemaan suomalainen kun ympäristö ei tätä identiteettiä hyväksy.

Kysymykset identiteetistä kietoutuvat myös kysymykseen siitä, kuka voi tuntea olevansa tavallinen ja kuuluvansa joukkoon. Analyttisenä käsitteenä tavallisuus on ikävän epämääräinen ja määritelmiä karttava. Yhtäältä jokaisen oma elämä ja oma kokemus tuntuu tavalliselta ja itsestään selvältä. Toisaalta yhteiskunnallisella tasolla se, mitä pidetään tavallisena, hyväksyttävänä ja odotettavana perustuu normeihin, ja normeista poikkeamiset herkästi huomioidaan ja usein myös sanktioidaan. Tavallisuus voi tuntua tylsältä ja siitä voidaan pyrkiä erottautumaan – mutta toisaalta ne, jotka ulkoapäin määritellään "poikkeaviksi" tai ei-tavallisiksi, usein kokevat nämä määritellyt loukkaavina ja haavoittavina. Myös nuorille tavallisuus on osoittautunut olevan tärkeä identiteetikategoria ja yleinen tapa kuvata omaa elämää.

Suomalaisuudesta puhuttaessa pääsy tavallisen suomalaisuuden piiriin paradoksaalisesti mahdollistaa myös suuremman yksilöllisyyden. Itsestään selvästi suomalaisina pidettyjen ihmisten harvoin tarvitsee selittää perhehistoriaansa tai taustojaan. Heitä ei mielletä suomalaisen kulttuurin

edustajiksi kun he toimivat asiantuntijoina tai kertovat kiinnostuksenkohteistaan. Sen sijaan ne ihmiset, joiden suomalaisuus ei ole kyseenalaistamatonta tai jotka identifioituvat toisin, eivät läheskään aina ole vapaita siirtämään vähemmistöidentiteettiään syrjään niin halutessaan. Heidät nähdään "maahanmuuttajina" tai kulttuurinsa edustajina erilaisissa yksilöllisissä rooleissaan.

Mahadin suomalaisen identiteetin ongelmana on siis se, että vaikka Mahad itse tuntee itsensä "tavalliseksi suomalaiseksi", ja haluaisi tulla nähdyksi tähän joukkoon kuuluvana, se ei ole mahdollista, koska hänen ihonvärisensä ja muu ruumiillinen olemuksensa erottaa hänet valkoisen suomalaisen normista. Monen haastateltavani mukaan myös ydinperheen ylittävät perhemääritelvät, normista poikkeavat perhekäytännöt ja elämän ylijärjaisuus eivät ole helposti argumentoitavissa osaksi "tavallista suomalaisuutta". Muun muassa näistä syistä osa Mahadin ystävistä on tästä syystä päätenyt käyttämään vastastrategiaa ja erottautumaan suomalaisuudesta reaktiona kokemaansa ulossulkemiseen.

Toinen sukupolvi on monilta valmiuksiltaan samalla viivalla niin sanottujen valtaväestön edustajien kanssa. Tämäkin esimerkki kuitenkin osoittaa, että mitä tulee kokemukseen tasavertaisesta kuulumisesta yhteiskuntaan, haasteita on paljon voitettavana. Kaikille toisen sukupolven edustajille suomalaisuus ei tunnu tavoiteltavalta identiteetiltä, kuten Mahadille. Jo mainittujen ulossulkemisen kokemusten lisäksi se saattaa johtua myös siitä, että käsityksiin etnisestä identiteetistä ei helposti mahdu päällekkäisyys. Itsensä suomalaisiksi nimeäminen näyttäisi vaativan selän kääntämistä vähemmistöidentiteetille – sille mistä olet kotoisin. Toiselle sukupolvelle, samoin kuin koko sille laajalle joukolle kaksi- tai monikulttuuristen perheiden jälkikasvua, suomalaisuus ja vähemmistöidentiteetti eivät kuitenkaan ole joko-tai vaan sekä-että.

Ulossulkemisen ja kuulumattomuuden kokemukset ovat aina haitallisia ja haavoittavia. Toisen sukupolven kuulumisen kokemuksille onkin äärimmäisen tärkeää löytää yhteisöjä, joissa he saavat kokea olevansa tavallisia ja kuuluvansa joukkoon ilman selityksiä. Tällaisia yhteisöjä monet toisaalta ovat onnistuneet löytämäänkin esimerkiksi ystäväpiiristään. Suomeen on pikkuhiljaa syntynyt enemmän myös institutionalisoituneempia yhteisöjä ja medioita, joissa valkoinen suomalaisuus ei ole normi, joissa suomalaisuus määritellään huokoisemmin ja joissa suomalaisuuden rinnalla voi elää muitakin etnisiä identiteettejä. Tämä kehitys toivottavasti auttaa ymmärtämään suomalaisuuden

historiaa, nykyisyyttä ja tulevaisuutta monikulttuurisena.

Lähteet

Martikainen, Tuomas & Lotta Haikkola (2010). *Maahanmuutto ja sukupolvet*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura & Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto.

Peltola, Marja (2014). *Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto.

Tervonen, Miika (2014). Historiankirjoitus ja myytti yhden kulttuurin Suomesta. Pirjo Markkola, Hanna Snellman & Ann-Catrin Östman (toim.), *Kotiseutu ja kansakunta – Miten suomalaista historiaa on rakennettu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 137–162.

Tolonen, Tarja (2002). Suomalaisuus, tavallisuus ja sukupuoli nuorten näkemyksissä. Tuula Gordon, Katri Komulainen & Kirsti Lempiäinen (toim.), *Suomineiton hei! Kansalaisuuden sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, 246–266.

Tyine Martikainen

Ingermanländarnas rätt att ihågkommas

”För att ingen av dem skall glömmas”

Som en följd av Stalins hårda förföljelser blev finskingermanländarna tvungna att lämna sin hembygd i närheten av nuvarande Sankt Petersburg. För sin bok har Tyine Martikainen intervjuat tiotals finskingermanländare, och återger här deras erfarenheter och minnen. De intervjuade har nåtts i Sibirien, Karelén, Estland, Finland och Sverige. Offren för förföljelserna och deras ättlingar berättar om vad som egentligen hände. De förföljda har rätt att ihågkommas och rätt att förvänta sig att bli hörda. Denna bok fungerar även som bakgrund för Inkerinsuomalaisten martyrologia (Finskingermanländarnas martyrologi), en förteckning över offer, sammanställd av Tyine Martikainen och publicerad i digital version för Migrationsinstitutet år 2012.

Tyine Martikainen har egna erfarenheter och minnen av livet med krigets närvaro i sin hemby Kuosku. Byn förstördes tre gånger under kriget: i början av vinterkriget, under partisanerkriget och kriget i Lappland. Som politices magister och licentiat i vårdvetenskap gjorde Tyine Martikainen sin huvudsakliga karriär vid Social- och hälsovårdsministeriet, inom planering och utbildning i hälsovårdsfrågor samt som sakkunnig i veteranvård och mänskliga rättigheter. Efter hennes pensio-

nering grundades Fortsättningskrigets civilveteraners förening, en förening för de civila offren i partisanerkriget, på Martikainens initiativ i Kuoskunkylä i Savukoski år 1999. Hon fungerade i över tio år som föreningens ordförande.

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Pris 20 € + leverans

Anne Alitolppa-Niitamo

FT, PsykM

Työ- ja elinkeinoministeriö

anne.alitolppa-niitamo@tem.fi

Tutkimustieto auttaa kohdentamaan tukea nuorille oikein

Avainsanat: maahanmuuttajataustaiset nuoret, koulutus, maahanmuuttoikä, sukupuoli, koulujärjestelmä, kotoutumisen tuen kohdentaminen

Viime vuosina saatu vertaileva tutkimustieto auttaa tunnistamaan tekijöitä, jotka aiheuttavat haasteita ulkomaista syntyperää olevien nuorten kouluttautumiseen. Tutkimustieto murtaa yleistäviä käsityksiä syrjäytyvistä nuorista. Se myös suuntaa huomion sinne, minne varhaista tukea todennäköisemmin kannattaa kohdentaa. Artikkelissa tarkastellaan lyhyesti 'myöhäisen' maahanmuuttoikä, sukupuolen, koulujärjestelmän ja kouluhenkilöstön osamiseen liittyvien tekijöiden sekä vanhempien koulutustaustan vaikutusta nuorten kouluttautumiseen ja pääsyyn työmarkkinoille. Etnisesti yhdenvertaisen yhteiskunnan tulevaisuudelle keskeinen kysymys on, osataanko nuorten mahdolliset haasteet tunnistaa samalla kun tuetaan heidän potentiaaliansa. Keskeistä on myös, että koululaitos on valmis kehittymään oppilaiden tarpeiden mukaisesti.

Vasta aivan viime vuosina on saatu valtaväestöön suhteutettavaa vertailukelpoista tutkimustietoa, jonka perusteella voidaan paremmin tunnistaa niitä tekijöitä, jotka tuottavat maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutukseen liittyvää eriarvoisuutta. Tutkimustieto auttaa analysoimaan sekä kouluasuoriutumisen, varhaisen koulutuksen keskeyttämisen että korkeamman NEET-asteen syitä. ("NEET" viittaa nuoriin, jotka ovat työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella, ja lyhenne tulee englanninkielisestä ilmaisusta Not in Employment, Education or Train-

ing). Tutkimustieto auttaa kohdentamaan toimenpiteitä sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Näin voidaan ehkäistä rakenteellista syrjintää.

Kun julkisessa keskustelussa usein luodaan tahattomasti tai tarkoituksella kuvaa ongelmallisista maahanmuuttajataustaisista nuorista, on tärkeää ymmärtää, että ulkomaista syntyperää olevien nuorten enemmistön tilanne on useimmilla mittareilla hyvä tai melko hyvä. Enemmistö nuorista siis pärjää ja voi hyvin normaalipalveluiden piirissä eikä tarvitse tukea sen erityisemmin kuin muutkaan. On kuitenkin tiettyjä tekijöitä, jotka näkyvät haasteina maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolulla. Samalla kun tunnistetaan nuorten vahvuudet, on tarpeen tunnistaa haasteet ja tarjota matalan kynnyksen tukea ajoissa. Tuon tässä artikkelissa esiin muutaman tutkimusten perusteella tärkeän tekijän. Lyhyt artikkeli ei voi antaa kattavaa kokonaiskuvaa, mutta herättelen keskustelua, jonka myötä keskustelu voi jatkua.

Tasaako koulutus erilaisia lähtökohtia?

Valtiontaloudellisesta näkökulmasta perusopetuksen palveluista huolehtiminen on järkevää. Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan toimiva, maahanmuuttajataustaisten oppilaiden erityistarpeet huomioon ottava koulutusjärjestelmä on yksi

tehokkaimmista tavoista integroida nuoret maahanmuuttajat yhteiskuntaan. PISA 2012 osoitti kuitenkin, että koululaitoksemme ei palvele vieraskielisiä lapsia ja nuoria yhdenvertaisella tavalla. PISA-tulokset olivat tarvittava heräte, joka pakotti etsimään syytä sille, miksi vieraskielisten oppimistulokset olivat niin selvästi huonompia kuin kotimaisia kieliiä puhuvilla. PISA ja pari vuotta sen jälkeen tehty Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja terveys -tutkimus (UTH-tutkimus) auttoivat erittelemään kouluttautumisen haasteita.

PISA- ja UTH-tutkimuksissa nousee samoja koulusuoriutumista haastavia taustatekijöitä. Yksi niistä liittyy 'myöhäiseen' maahanmuuttoikään. PISA-tutkimuksen tulosten mukaan 11 vuoden ikä näyttää olevan vedenjakaja: tätä vanhempina Suomeen saapuneiden koulumenestys on selvästi heikompi kuin nuorempana saapuneiden. Myös koulutuksen varhaisessa keskeyttämisessä maahantuloikä näyttää voimakkaana selittävänä tekijänä. Ennen kouluikää muuttaneiden ja Suomessa syntyneiden koulukäynnin varhaisessa keskeyttämisessä ei ollut UTH-tutkimuksen mukaan juurikaan eroa suomalaistaustaisiin nuoriin verrattuna, kun taas myöhäisemmässä ikävaiheessa riski opintojen lopettamiseen peruskouluun oli kolminkertainen. Myös NEET-astetta tarkasteltaessa toistuu sama havainto: vaikka NEET-aste on yleisesti korkeampi ulkomaista syntyperää olevilla nuorilla, oli se yllättäen Suomessa syntyneillä tai alle kouluikäisinä muuttaneilla alhaisempi kuin ei-maahanmuuttajataustaisilla (7 % vs. 11 %).

Paljon puhuttu syrjäytymisriski koskettaakin siis varsinkin "myöhään" muuttaneita nuoria. Oppilaitoksissa tulisikin kohdentaa erityistä kielitaidon ja muun opetuksen tukea niihin oppilaisiin, jotka ovat saapuneet maahan alakouluikää vanhempina. Viimeaikaiset parannukset aikuisten perusopetuksessa tulevat osaltaan todennäköisesti parantamaan myöhään muuttaneiden yhdenvertaisuutta.

Muita syytä heikkoihin PISA-tuloksiin löytyi muun muassa opettajien arviointikäytännöistä, oppilaan vanhempien koulutustasosta ja työmarkkina-asetusta ja kotona puhutuista kielistä. Osaamiserot suomalaista syntyperää oleviin kuitenkin pienenevät, kun näitä taustatekijöitä vakioidaan. Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajien osalta tilanne paranee selvästi, mutta toisen sukupolven maahanmuuttajien osalta ero ei piene samassa suhteessa. Kansainvälisen tutkimuksen mukaan juuri toisen sukupolven heikompi koulusuoriutuminen verrattuna valtaväestöön on tyypillistä sellaisille maille, joissa maahanmuutto on suhteellisen uusi il-

miö. Koulun henkilökunnalle ei ole kertynyt riittävästi osaamista maahan muuttaneiden opetuksesta, erilaisten tarpeiden tunnistamisesta ja tuen kohdentamisesta. Koulujärjestelmän puutteiden lisäksi on myös alueellista epätasa-arvoa: Opetushallituksen mukaan oppilailla voi olla eri kunnissa hyvin erilaiset mahdollisuudet saada tukea. Jotkut kunnat eivät järjestä valmistavaa opetusta tai S2/R2-opetusta lainkaan.

Myös sukupuolisensitiivisyyttä tarvitaan tuen kohdentamiseen ja ajoittamiseen: Kun ulkomaista syntyperää olevilla pojilla näyttää olevan tyttöjä suurempi riski lopettaa koulunkäynti peruskouluun, nuoret naiset jäävät useimmin työmarkkinoiden, koulutuksen ja kurssien ulkopuolelle hoitaessaan lapsiaan kotona. Vastoin yleistä mielikuvaa UTH-tutkimuksen mukaan ulkomaista syntyperää olevien 15–29-vuotiaiden miesten keskimääräinen NEET-osuus oli alhaisempi kuin suomalaistaustaisilla (10 % vs. 12 %). Ulkomaista syntyperää olevien korkeampaa NEET-astetta verrattuna suomalaistaustaisiin selittääkin paljolti se, että naiset ovat sekä ulkomaista syntyperää olevia miehiä että suomalaista syntyperää olevia naisia selvästi useammin työn ja koulutuksen ulkopuolella. Ulkomaista syntyperää olevista 15–29-vuotiaista työn, koulutuksen ja kurssiopiskelun ulkopuolella olevista naisista 51 prosenttia hoiti lapsiaan vuonna 2014. Lastaan kotona hoitava nuori nainen ei ole välttämättä "syrjäytynyt". On kuitenkin varmistettava, että hänellä on polku koulutukseen tai työmarkkinoille pikkulapsivaiheen jälkeen.

Viimeisenä tärkeänä kouluttautumista selittävänä tekijänä nostan esiin vanhempien koulutustason: maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten vanhemmista lähes kolmasosa on suorittanut korkeintaan perusopetuksen oppimäärän, kun muiden kohdalla vastaava osuus oli vain kuusi prosenttia. Vanhempien alhainen koulutusaste vaikuttaa muun muassa lapsen varhaiseen koulun lopettamiseen. VAT:n tutkimuksessa havaittiin, että alle 15-vuotiaina kehitysmaista muuttaneista vähemmän kuin puolet oli suorittanut lukion tai ammattikoulun tutkinnon 23 vuoden ikään mennessä, kun vastaava luku suomalaista syntyperää olevien keskuudessa oli 85 prosenttia. Tutkijat kysyvätkin aiheellisesti, hyötyvätkö haasteellisista lähtökohdista tulleet lapset ja nuoret yhdenvertaisesti koulutusjärjestelmästä.

Koulutuksellisen tuen varhaisella kohdentamisella voidaan tukea ulkomaista syntyperää olevan lapsen ja nuoren kouluttautumista. Myös muilla yhteiskunnallisilla toimenpiteillä on merkitystä: esimerkiksi vanhemmille tehdyillä kotoutumissuunni-

telmilla on osoitettu olevan selvä ylisukupolvinen vaikutus, joka näyttäytyy heidän lastensa parempana opintomenestyksenä. Myös Helsingin kaupungin positiivisen erityiskohtelun määrärahat kouluille ovat todistettavasti lisänneet paitsi suomenkielisten poikien, myös maahanmuuttajataustaisten oppilaiden todennäköisyyttä hakeutua toisen asteen koulutukseen.

Lähteet

Ansala, Laura, Ulla Hämäläinen & Matti Sarvimäki (2016). Slipping through the Cracks of a Welfare State: Children of Immigrants in Finland. *VATT Working Papers* 72. Saatavilla: <https://vatt.fi/documents/2956369/3011981/wp72.pdf/064106d1-da0d-4f64-a6db-dc9b98d1dee4/wp72.pdf.pdf>. Luettu 19.8.2018.

Hämäläinen, Kari & Hanna Pesola & Matti Sarvimäki (2015). *Kotoutumissuunnitelmien vaikutukset maahanmuuttajien lasten koulutusvalintoihin*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 43. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Nieminen, Tarja, Hanna Sutela & Ulla Hannula (2014). *Ulkomaisista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Helsinki: Tilastokeskus.

Portin, Marianne (toim.) (2017). *Vieraskieliset perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa 2010-luvulla*. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2017:10.

Silliman, Mikko (2017). Targeted Funding, Immigrant Background, and Educational Outcomes: Evidence from Helsinki's "Positive Discrimination" Policy. VATT Working Papers 91. Saatavilla: <http://vatt.fi/targeted-funding-immigrant-background-and-educational-outcomes-evidence-from-helsinki-s-positive-discrimination-policy>. Luettu 18.8.2018.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2015). *Maahanmuuttajaoppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Tuloksellisuustarkastuskertomus*. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 12/2015. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:isbn:978-952-499-303-6>. Luettu 20.8.2018.

Vuoden 2018 ETMU-päivät

Åbo Akademin Ihmisoikeusinstituutissa

15.–16.11.2018

Siirtolaisuuden ja muuttoliikkeiden tutkimuksessa on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota siihen, miten siirtolaisuuden hallinta ja kontrolli voivat osaltaan vaikuttaa haavoittuvien ryhmien muodostumiseen. Esimerkiksi Suomessa kiristynyt turvapaikkapolitiikka on johtanut siihen, että nk. paperittomien siirtolaisten määrä on maassa kasvanut. Heitä, samoin kuin esimerkiksi kidutuksesta selvinneitä ja salakuljetuksen uhreja, pidetäänkin usein erityisen haavoittuvina ihmisryhminä. Haavoittuvuus ja siihen liittyvä resilienssi eli selviytymiskyky ovat siis keskeisiä käsitteitä kansainvälisissä muuttoliikkeissä, liikkuvuudessa ja vähemmistöjen muodostumisessa. Mutta voiko haavoittuvuus herättää vastarintaa yhteiskunnan rakenteita ja instituutioita kohtaan? Piilekö haavoittuvuudessa ja resilienssissä mahdollisuus identiteettien uudelleen määrittelyyn monimuotoistuvissa yhteiskunnissa?

Turussa 15.–16.11.2018 pidettävät kansainväliset ETMU-päivät pureutuvat näihin ajankohtaisiin kysymyksiin. Konferenssin teema on Haavoittuvuus, resilienssi ja vastarinta monimuotoisissa yhteiskunnissa (engl. Vulnerability, Resilience and Resistance in Diverse Societies) ja sen pitopaikka on Åbo Akademin Ihmisoikeusinstituutti. ETMU ry:n ja Ihmisoikeusinstituutin ohella pääjärjestäjänä toimii Åbo Akademin vähemmistötutkimuksen yksikkö (Minority Profile). Lisäksi yhteistyökumppaneina ovat Donner-instituutti, Turun yliopiston Monikulttuurisuuden ja yhteiskunnallisen vuorovaihtuksen tutkimusverkosto Turku McNet ja Siirtolaisuusinstituutti.

Marja-Liisa Mäkelä

FM, KM

Kasvatustieteiden laitos, Turun yliopisto

mllmak@utu.fi

Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen toimijuuden sidoksellisuus koulusiirtymissä

Avainsanat: maahanmuuttajaoppilas, toimijuus, sukupuoli, koulusiirtymä, koulutusidentiteetti

Onnistunut koulusiirtymä peruskoulusta toiselle asteelle on kaikkien etu. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna näin vältetään ylimääräisiä välivuotia ja opintojen jälkeinen siirtymä työelämään tehostuu. Yksilön kannalta onnistunut siirtymä tarkoittaa omien tavoitteiden saavuttamista ja myös pystyvän minäkuvan ja koulutusidentiteetin vahvistumista. Maahanmuuttajataustaisilla oppilailla siirtymiin liittyy kuitenkin omia erityisiä haasteita: vanhempien kyky tukea ja neuvoa nuorta kouluvalintojen aikana voi olla puutteellinen johtuen heikomasta koulujärjestelmän tuntemisesta, nuoren oma kielitaito voi olla riittämätön asetettuihin tavoitteisiin nähden, tai koulussa koettu syrjintä voi heikentää uskoa omiin mahdollisuuksiin. Yksilön toimijuus onkin aina sidoksellista, osa mahdollisuuksista avautuu ja osa rajautuu pois ympäristön vaikutuksesta. Esittelen tässä artikkelissa väitöskirjatutkimukseni tuloksia koskien maahanmuuttajataustaisten tyttöjen toimijuutta siirryttäessä peruskoulusta toiselle asteelle.

Tutkin väitöskirjatutkimuksessani maahanmuuttajataustaisten tyttöjen toimijuutta ja koulutusidentiteettiä siirryttäessä peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Koen tutkimuksen olevan erityisen tärkeää ja ajankohtaista juuri nyt, sillä maahanmuuttajataustaisten nuorten osuus korkeakouluopiskelijoista ja erityisesti yliopisto-opiskelijoista on yhä varsin pieni. Tuleva koulutuspolku alkaa jo peruskoulun loppu-

essa, sillä valintana lukio tai ammatillinen oppilaitos ohjaavat nuoret todennäköisemmin eriytyville koulutus- ja työmarkkinoille. Merkittävää on, että nuoret eivät tee koulutusvalintaa yksin, vaan ympäristön odotukset, velvoitteet ja toiveet vaikuttavat prosessiin. Tämä koskee luonnollisesti niin valtaväestöä kuin maahanmuuttajia, ollen tiettyyn elämäntilanteeseen kuuluva yhdistävä elämänkaarikokemus. Maahanmuuttajataustaisten nuorten kohdalla tilannetta saattaa mutkistaa kuitenkin se, että koulutusalaan valitessaan eteen tulee usein erityiskysymyksiä, kuten miten etnisesti erilainen ulkonäkö voi johtaa syrjintään työmarkkinoilla. Kysymyksiä, joihin valtaväestön nuoret eivät usein koskaan törmää.

Maahanmuuttajataustaisten tyttöjen kouluttautuminen ja sen tärkeys on nousut julkiseen keskusteluun myös Suomessa. On muun muassa kiinnitetty huomiota siihen, miten peruskoulussa hyvin pärjänneitä, opiskeluun motivoituneita maahanmuuttajatyttöjä ohjataan opinto-ohjaajien suunnalta ammatillisiin opintoihin valtaväestöä useammin. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on selvinnyt, että varsinkin muslimi- ja somalitaustaisia tyttöjä saatetaan ohjata perinteisille naisvaltaisille aloille. Tällöin puhutaan jo etnistyvistä koulutusvalinnoista. Jos nuori kohtaa jatkuvaa oman osaamisensa aliarviointia opinto-ohjaajien ja opettajien taholta, vaikuttaa se helposti itsetuntoon ja arvioihin siitä, mitä ylipäänsä on mahdollis-

ta saavuttaa. Nuori peilaa itseään suhteessa muihin ja sosiaalinen ympäristö antaa sekä suoraa että epäsuoraa palautetta, joiden rajoissa omat haaveet pyritään saavuttamaan mahdollisimman hyvin.

Ympäristö, pitäen sisällään niin koulutusjärjestelmän, perheen, suvun kuin myös muut läheiset, tuottaa siis odotuksia, suosituksia ja jopa kieltoja koskien mahdollisia kouluvalintoja. Tämä ympäristön luoma paine ei kuitenkaan tarkoita, että tytöt itse olivat passiivisia odotusten edessä. Tässä artikkelissa tarkastelen haastatteluaineiston avulla, minkälaisia toimijuuksia TRANSIT-tutkimuksen (*Maahanmuuttajanuorten siirtymät ja koulutukselliset trajektorit: 4-vuotinen pitkittäistutkimus perusopetuksesta jatkokoulutukseen*) nuorilla maahanmuuttajataustaisilla tytöillä on. Kehystän tarkastelun ajatuksella koulutusidentiteetistä ja sidoksellisista toimijuuksista.

Toimijuus koulutuksellisissa siirtymissä

Nuoret muodostavat peruskoulun aikana kuvan itsestään oppilaina, siitä mitä he osaavat ja mitkä ovat heidän vahvuuksiaan. Kun peruskoulu loppuu ja on tehtävä päätöksiä jatko-opinnoista toisella asteella, toiveita ja haaveita sovitetaan yhteen koulukokemusten ja keskiarvojen, taitojen ja tukea vaativien osa-alueiden kanssa. Lisäksi nuoret omaksuvat ympäriltään odotuksia ja oletuksia, jotka muodostuvat osaksi heidän *koulutusidentiteettiään*.

Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla koulutusidentiteettiä muokkaa yllämainittujen seikkojen lisäksi heidän etniseen taustaansa liittyvät erityiskysymykset, ja tyttöjen koulutusmahdollisuuksia kehystävät myös perheeseen, yhteiskuntaan ja koulutusjärjestelmään liittyvät sukupuolittuneet odotukset. Se mikä voi olla omassa perhepiirissä arvostettua ja tavoiteltavaa, ei välttämättä ole sitä nuorten omissa sosiaalisissa piireissä, puhumattakaan yhteiskunnan laajemmista kentistä. Erilaisissa ympäristöissä nuorten suunnitelmat, tavoitteet ja myös henkilökohtaiset ominaisuudet saavat erilaisia arvoja. Toimijuutta muokkaavat sekä erilaiset kannusteet että esteet, joista osa on luonteeltaan sosiaalisia – toimintatapoja, jotka ovat syntyneet vanhempien, vertaisten ja opettajien kanssa käytyjen neuvottelujen sekä jaettujen kokemusten välillä.

Etninen tausta voi linkittyä myös toimijuuden sukupuolittuneisiin merkityksiin, kuten esimerkiksi maahanmuuttajataustaisia tyttöjä tutkinut kasvatustieteilijä Tuuli Kurki on todennut. Hänen mukaansa opettajat saattavat helposti mieltää maahanmuutta-

jataustaisten tyttöjen (erityisesti muslimi- ja somalitaustaisten) soveltuvan luonnostaan terveys- ja hoitoaloille. Toisaalta myös valtaväestön kohdalla perinteisesti ”kovien tieteidän” ammatit on nähty maskuliinisina, kun taas erityisesti palvelualojen sekä alempien terveys- ja sosiaalialojen on nähty soveltuvan naisille. Sukupuoliero tulee esille myös siinä, että naiset pohtivat miehiä todennäköisemmin sukupuoleen perustuvaa syrjintää sekä työn ja perheen yhteensovittamista koulutus- ja työuria koskevia päätöksiä tehdessään.

Joissain tapauksissa etnisten vähemmistöjen naiset kohtaavat samanaikaisesti sukupuolittunutta ja etniseen taustaan liittyvää rodullistettua syrjintää. Hyvänä esimerkkinä voi pitää esimerkiksi musliminaisten huiivien käyttöä ja siitä esille nousutta, välillä hyvinkin kiivasta keskustelua. Huivipäinen nainen on näkyvä kohde arkipäivän sukupuolis-etnistyneelle rasismille. Toisaalta on hyvä muistaa, että huiivin käyttö ei automaattisesti johda rasismiin tai syrjintään, eikä toisaalta koettu rasismi välttämättä ole esteenä omien päämäärien saavuttamiseen. Huiivin kaltainen näkyvä symboli voi altistaa varsinkin julkisessa keskustelussa ja populistisessa politiikassa karikatyyriin yleistyksiin naisen asemasta ”traditionaalisissa ja alistavissa” kulttuureissa. Tällöin keskustelussa yksinkertaistaen asetetaan vastakkain ensinnäkin länsimainen ja tasa-arvoinen, ja toisaalta ei-länsimaalainen ja patriarkaalinen elämäntapa. Näihin yhteiskunnan ulkopäin antamiin asemiin liittyvät kokemukset, uskomukset ja kyky selvittää niiden kanssa vaikuttavat väistämättä koulutus- ja työelämän uravalintoihin.

Tutkimuksen toteutus

Väitöskirjatutkimukseni on osa laajempaa projektia, jossa neljän vuoden ajan seurattiin maahanmuuttajataustaisia nuoria sekä Turussa että pääkaupunkiseudulla peruskoulun yhdeksänneltä luokalta aina toisen asteen loppuun. Oman väitöskirjani fokus on maahanmuuttajataustaisten tyttöjen toimijuudessa ja aineistonani ovat 34 tytön haastattelut peruskoulun päättövaiheessa vuodelta 2015. Haastattelut tehtiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, joissa käsiteltiin tyttöjen kokemuksia koulussa, ajatuksia tulevaisuudesta liittyen sekä koulutukseen että mahdolliseen työelämään, haaveita, huolia, sekä myös rasismia ja syrjintää. Lähes kaikki haastattelut tehtiin suomeksi, sillä oppilaat olivat suomenkielisessä peruskoulussa, jossa heidän oli joka tapauksessa pärjättävä suomen kielellä. Mukana oli kuitenkin myös kaksi kansainvälistä luokkaa, joissa oppilaat

puhuivat pääsääntöisesti englantia. Näiden oppilaiden kohdalla haastattelukieli oli usein englanti. Aineisto koostuu sekä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajista että myös ns. toisesta sukupolvesta, minkä vuoksi kutsun haastateltavia maahanmuuttajataustaisiksi nuoriksi puhuessani heistä joukkona. Tämä ei ole ongelmaton ratkaisu, sillä Suomessa syntyneet maahanmuuttajien lapset eivät luonnollisesti ole enää maahanmuuttajia. Taustatekijänä maahanmuuttajaperheeseen syntyminen voi kuitenkin vaikuttaa nuorten elämään valtaväestöstä eroavalla tavalla, minkä vuoksi on perusteltua tarkastella myös maahanmuuttajaperheiden Suomessa syntyneitä lapsia osana tätä tutkimusta.

Käyn seuraavaksi lyhyesti läpi tuloksia, jotka esitellään laajemmin tulevassa artikkelissa "Facing uncertainty yet feeling confident: Teenage migrant girls' agencies in upper secondary school transitions", joka julkaistaan syksyllä 2018 *Scandinavian Journal of Educational Research* -lehdessä. Analyysinä toimii teemoittelu, ja analyysia ohjasi Jyrki Jyrkämä (määrittelemät toimijuuden modaliteetit (osaaminen, kykeneminen, haluaminen, täytyminen, voiminen ja tunteminen), joiden avulla tarkastelin niitä kouluvalintaan liittyviä teemoja, joita tytöt pitivät itselleen mahdollisina tai mahdottomina. Toimijuuden tarkastelu modaliteettien kautta tuo esille sen suhteen ja jännitteen, joka ilmenee odotetun toiminnan, mahdollisen toiminnan ja toisaalta toteutuneen toiminnan välillä. Tämän artikkelin tarkoituksena on käsitellä niitä tuloksia, joissa käy ilmi miten tyttöjen toimijuus oli sidoksellista tai jopa rajattua, mukailen Karen Evansin termiä *bounded agency*. Toimijuudessa ei koskaan ole kyse vain yksilöstä, vaan yksilön ja yhteiskunnan rakenteiden muodostamasta vuorovaikutuksesta. Haastatellut tytöt esitellään keksityillä nimillä, mutta heidän maahanmuuttosukupolvensa ja lähtömaansa on kerrottu.

Sidoksellinen toimijuus

Tyttöjen puheessa kouluvalinnastaan voitiin erottaa kahdenlaisia esteitä tai rajoitteita. Ensimmäinen näistä koski koko ikäryhmää, ollen riippumaton sukupuolesta tai etnisestä taustasta. Rajojina toimivat tällöin koulujärjestelmän rakenteet, esimerkiksi ammatilliset oppilaitokset, jotka eivät järjestä kaikkia opintolinjoja joka vuosi. Jotkin haastatellut tytöt nimenomaan mainitsivat, miten he olisivat halunneet hakea opiskelemaan muun muassa kosmetologeiksi, mutta linja olisi ollut valittavissa vasta seuraavana vuonna. Vuoden odotus ja omasta ikäryhmästä "jälkeen jääminen" oli mahdoton vaihtoehto, jo-

ten tytöt päätyivät valitsemaan jonkin muun ammatillisen alan. Sama koski myös kaksoistutkintoon hakevia, sillä kaikkia linjoja ei järjestetä siten että ne olisivat mahdollisia suorittaa yhdessä lukion kanssa:

Mä olin ihan varma et mä meen lukioon, et mä olin monta vuotta silleen joo mä meen lukioon. Mut sit mä mietin sitä et mä en tykkää opiskelusta paljon, et mä haluan tosi nopeesti töihin, kun mä tykkään, rakastan olla töissä. Niin sit tuli perhe vastaan. Suositeltiin et mä menisin lukioon. Mutta sit mä kuulin kaksoistutkinnosta. Mua ei oikein kiinnosta tää merkonomi, mutta mä en keksinytkään mitään muuta. Kun hammastekniikkaan on vaan mahdollisuus mennä ammattikouluun eikä kaksoistutkintoon, niin mä olin surullinen kun mä olisin halunnut siihen. Sitä ei ollut niin sit mä mietin et mä oon tosi sosiaalinen ja positiivinen ja mä tuun toimeen ja tykkään auttaa niin sit olis semmonen merkonomi, niin kuin asiakaspalvelu. (Leyla, Irak, 1. sukupolvi)

Leylan puheessa nousee esille myös toisenlaisia rajoitteita, joissa on kyse enemmän sukupuoleen ja etniseen taustaan liittyvistä erityiskysymyksistä. Tutkimuksessa kävi nimittäin ilmi, että maahanmuuttajataustaisilla oppilailta perheen vaikutus kouluvalintaan oli valtaväestön edustajia voimakkaampaa. Lähes kaikki nuoret toistivat normatiivista puhetta omasta ja itsenäisestä valinnasta, mutta maahanmuuttajien kohdalla ristiriita korostui usein myöhemmin, kun nuoret kuvailivat miten heidän vanhempansa olivat ehdottomasti halunneet heidän hakeutuvan johonkin tiettyyn kouluun tai linjaan. Leylan kohdalla vanhemmat halusivat tyttärensä lukioon siitä huolimatta, että tyttö itse koki, ettei haluaisi niinkään opiskella, vaan päästä nopeasti työelämään. Leyla joutui myös hylkäämään oman haaveammattinsa (hammasteknikko), koska sitä oli mahdoton yhdistää osaksi kaksoistutkintoa. Lukio-opintojen arvostus oli erityisen vahvaa juuri maahanmuuttajavanhempien toiveissa, mikä on tullut esille myös muissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Toisaalta vanhemmat saattoivat pitää joitain aloja tytöille sopimattomina:

F: Joskus viime vuonna mä aloin mietti... mut mä oon aina halunnu olla pienenä joku rakennusalalla tai jotain, ja sit ne suunnitelmat muuttu jotenkin. Tuntu vaan et ne olis miesten hommia, et pitäisi niinku kattoo jotain muita.

M-L: Luuletko sä, et se olis ollu sun perheel-

le ihan ok, jos sä olisit..?

F: No ei yhtään.

M-L: Jos sä olisit päättänyt hakee, niin olisitko sä saanut hakee?

F: En mä usko, siit olis tullu vähän kiistaa. (Fatin, Somalia, 1. sukupolvi)

Toinen etniseen taustaan liittyvä rajoite oli kielitaito. Pääsääntöisesti tytöt kokivat, että heidän suomenkielen taitonsa oli riittävä ja hyvä, mutta osa kuitenkin epäili kielitaidon olevan esteenä esimerkiksi lukio-opinnoille. Varsinkin vasta lyhyen aikaa Suomessa asuneille toisen asteen valinta on erittäin haasteellinen:

My Finnish isn't that good but I guess I didn't want to really risk it because I've been only studying Finnish for, umm, I've been living here for a year and a half so that's the amount of like I've also studied Finnish. And Finnish is really hard language. [...] They have to evaluate me the way as they evaluate the Finnish as a first language people. It will kind of drag my average down but I kind just have to try to get like others up I guess. (Solada, Alankomaat/Thaimaa, 1. sukupolvi)

Osalle nuorista kuulumisen tunne oli tärkeämpää kuin oman kielitaidon tason mukainen opetus:

Mä oon vapaaehtosesti S2-tunneilla. Mä voisin olla äidinkielenkin tunneilla, mutta mä sanoin vapaaehtosesti, että mä halun noitten muitten ulkomaalaisten kanssa tonne, että mä en oo ainoa ulkomaalainen tossa suomalaisten keskellä, niin sen takii mä halusin tonne, missä on nää mun kaverit, ulkomaalaisia ja tällä lailla. (Deniz, Turkki, 2. sukupolvi)

Deniz on syntynyt Suomessa, mutta kokee kuuluvansa paremmin luokkaan, jossa hän on samanlainen kuin muut, omien sanojensa mukaan "ulkomaalainen". Denizin koulutusi-dentiteetti ja myös hänen toimijuutensa on vahvasti sidoksissa hänen etniseen taustansa. Sekä Turussa että pääkaupunkiseudulla osassa peruskouluista (ja osassa näiden koulujen luokista) maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä oli varsin suuri. Tällöin sopeutuminen ja kuuluvuuden tunne voi olla helppompaa saavuttaa. Toiselle asteelle siirryttäessä tilanne kuitenkin muuttuu opiskelijoiden hajautuessa laajemmalle. Tämä voi vaikuttaa nuoren valintoihin:

Kukaan mun kavereista ei menny sinne. Ja mä oon sen verran ujo, että mä en halun-

nu ottaa sitä riskiä, että mä en ehkä tutustu kehenkään tän kolmen vuoden aikana lukiossa. (Marjan, Iran, 2. sukupolvi)

Etninen tausta saattoi vaikuttaa myös positiivisesti koulunkäyntiin. Aikaisemmassa tutkimuksessa on tuotu esille, että yhtenä syynä maahanmuuttajataustaisten tyttöjen koulumenestykseen olisi heidän vapaa-ajan viettönsä kotona. Monissa maahanmuuttajaperheissä on tärkeää, että tytöt eivät ole koulun jälkeen kaupungilla, vaan ovat kotona auttamassa äitiä. Näin kertoo myös Majlinda:

No, periaattees koulun jälkeen mä oon enemmän kirjojen ääressä, kun ulkona. Kun meidän kulttuurissa on silleen, että jos käy tosi paljon ulkona ja tällasta, niin voi tulla huono maine, että joo, tää käy täällä ja täällä. Mieluummin mä luen, kun käyn ulkona. (Majlinda, Kosovo, 2. sukupolvi)

Lopuksi

Turvallisesta ja tutusta peruskoulusta toiselle asteelle siirtyminen on iso askel kenelle tahansa. Koulutusvalinnoista neuvotellaan niin kotona, koulussa kuin myös ystävien kanssa. Näissä neuvotteluissa korostuu se, kuinka tyttöjen täytyy sovittaa yhteen sukupuolittuneita ja etnisiä odotuksia, mahdollisuuksia ja esteitä. Jos tyttöjen koulutustavoite on päämäärätietoisesti asetettu ja heillä on niiden tavoittelemiseen tarvittavia resursseja, eivät nämä rajoitteet tai sidokset ole esteenä päämäärien saavuttamiselle ja koulutuspaikoista kilpailemisessa menestymiselle. Sen sijaan ristiriitaisissa tilanteissa nuori voi päätyä tekemään myös haparoivia valintoja tai ulkoapäin rajoitettuja valintoja. Vaikka keskustelut perheen, opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa on tarkoitettu helpottamaan koulusiirtymää, ei todellisuus aina tue nuoren omaa toimijuutta. Toisaalta valintaa voivat rajoittaa myös jo pelkät koulujärjestelmän jäykät rakenteet, tai oman osaamisen ja mahdollisuuksien yhteensovittamisen vaikeudet.

Sidoksellinen toimijuus on siis hyvin monitahoista ja koskettaa useimpia nuoria jollain tasolla. Maahanmuuttajataustaisilla tytöillä on sen lisäksi muit erityiskysymyksiä, joihin heidän tulee kiinnittää huomiota omia valintojaan pohtiessaan ja niistä neuvotellessaan lähipiirinsä kanssa. Opinto-ohjaajien ja muiden opettajien tulisi olla tukena tässä prosessissa, tiedostaen sen, että etnistyvä kouluvalinta on iso riski sekä yhteiskunnalle että mikä tärkeintä, yksilölle. Yksi ratkaisu voisi olla vanhempien tukemi-

nen kouluvalinnan aikana: Mitä tarkemmin he tuntevat suomalaisen koulutusjärjestelmän ja luottavat sen toimivuuteen, sen paremmin he voivat myös luottaa siihen, että heidän tyttärensä löytää oman koulutuspolkunsaa ja voi saavuttaa omat päämääränsä.

Lähteet

- Evans, Karen (2002). Taking Control of their Lives? Agency in Young Adult Transitions in England and the New Germany. *Journal of Youth Studies*, 5 (3), 245–269.
- Gunnþórsdóttir, Hermina, Stéphanie Barillé & Markus Meckl (2018). The Education of Students with Immigrant Background in Iceland: Parents' and Teachers' Voices. *Scandinavian Journal of Educational Research*, DOI: 10.1080/00313831.2017.1415966.
- Hegna, Kristinn & Ingrid Smette (2017). Parental influence in educational decisions: young people's perspectives. *British Journal of Sociology of Education*, 38 (8), 1111–1124.
- Houtsonen, Jarmo (1996). Koulutusidentiteetin kulttuurisen rakentumisen ainekset: identiteettien tyypittelyt ja elämäkerralliset teemat. Ari Antikainen & Hannu Huotelin (toim.), *Oppiminen ja elämänhistoria*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu, 199–216.
- Husso, Marita & Helena Hirvonen (2012). Gendered Agency and Emotions in the Field of Care Work. *Gender, Work & Organization*, 19 (1), 29–51.
- Jyrkämä, Jyrki (2008). Toimijuus, ikäänntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi. *Gerontologia* 22 (4), 190–203. Saatavilla: <http://elektra.helsinki.fi/se/g/0784-0039/22/4/toimijuu.pdf>. Luettu 10.9.2018.
- Kalalahti, Mira, Janne Varjo & Markku Jahnukainen (2017). Immigrant-origin Youth and the Determination of Choice for Upper Secondary Education in Finland. *Journal of Youth Studies*. 20 (9), 1242–1262.
- Kalalahti, Mira, Janne Varjo, Tuomas Zacheus, Joel Kivirauma, Marja-Liisa Mäkelä, Minna Saarinen & Markku Jahnukainen (2017). Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82 (1), 647–658.
- Kilpi-Jakonen, Elina (2011). Continuation to Upper Secondary Education in Finland: Children of Immigrants and the Majority Compared. *Acta Sociologica*, 54 (1), 77–106.
- Kurki, Tuuli (2008). Sukupuolittuneita ja rodullistettuja koulutusreittejä. Maahanmuuttajataustaiset tytöt siirtymässä toisen asteen koulutuksiin. *Nuorisotutkimus*, 26 (4), 26–51. Saatavilla: <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2008/4/sukupuol.pdf>. Luettu 7.9.2018.
- Laurén, Jeannette & Sirpa Wrede (2010). Työkäytännöt ja institutionaalinen rasismi – lähihoitajan työ. Sirpa Wrede & Camilla Nordberg (toim.), *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvisuus*. Helsinki: Helsinki University Press, 172–192.
- Mäkelä, Marja-Liisa & Mira Kalalahti (2018, tulossa). Facing uncertainty yet feeling confident: Teenage migrant girls' agencies in upper-secondary school transitions. *Scandinavian Journal of Educational Research*.
- Novack, Lesley Lazin & David Novack (1996). Being female in the eighties and nineties: Conflicts between new opportunities and traditional expectations among white, middle class, heterosexual college women. *Sex Roles*, 35 (1), 57–78.
- Peltola, Marja (2014). *Kunnollisia perheitä. Maahanmuutto, sukupolvet ja yhteiskunnallinen asema*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Souto, Anne-Mari (2016). Etnistyvät toisen asteen koulutusvalinnat. *Nuorisotutkimus*, 34 (4), 47–59.
- Witte, Nils (2017). Responses to stigmatisation and boundary making: destigmatisation strategies of Turks in Germany. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44 (9), 1425–1443.
- Yoon, Bogum (2012). Junsuk and Junhyuck: Adolescent Immigrants' Educational Journey to Success and Identity Negotiation. *American Educational Research Journal*, 49 (5), 971–1002.

Jens Schneider

Senior Researcher
Institute for Migration Research and Intercultural
Studies (IMIS), Osnabrück University
jens.schneider@uni-osnabrueck.de

Demographic “Megatrends” and Their Implications

Keywords: Migration Studies, demography, Europe, migration movements, super-diversity

This article describes five trends in the demography of migration movements that are presented as megatrends for their striking similarity across countries and regions in Europe, if not globally. The trends — diversification of origins, majority-minority societies, the dimension of age, generational sedimentation, and the diversification of migration itself — will have a deep impact on the ways migration is conceived in most European countries — and thus on European, national and local policies around migration, but also on the focus of attention of Migration Studies as an academic discipline.

Introduction

Migration has become one of the mega-topics of the political debate worldwide. In Europe, it brought right-wing populist parties into parliaments and even into governments, although their political agenda does usually not go much beyond being “against migration”. It produced or highlighted deep differences not only between old versus new EU-member states, Balkan and Mediterranean countries versus the preferred final destinations of many migrants further North, but also within mainstream parties and even within the Left and the Right. The situation along and on the Mediterranean Sea is deeply disturbing both politically and ethically: the continuing high number of people dying every month in the attempt to cross the water, the situation especially in Libyan, but also

Greek and Bosnian refugee camps, the odysseys of ships with refugees on board trying to find a port that lets them in, and — last, but not least — the incapacity of the EU to offer joint rational and pragmatic solutions or, at least, to organise a way to find them. At the same time, by contrast, especially at the local level civic support for refugees and the attitudes of mayors and municipal officials have been very frequently positive and pragmatic — rather surprisingly, one could say, if we consider the effort and work it means for some local communities to deal with such a large influx of people.

Since the emblematic “Summer of Migration” in 2015, migration has become almost synonymous to refugees in the European debate. Even more so, the arrival of refugees is not presented primarily as a problem of resources (financial and infrastructure), but as a supposed threat to European and national culture and community — which narrows the focus of attention on migration even more to those countries and cultures of origin which are supposed to be “the most different” and “other”. Thus, talking about migration in Europe is neither about Germans in Amsterdam and Zurich, Israelis in Berlin, or Lithuanians in northern Norway nor about international students or company leaders. This is even more puzzling when looking more closely at the contrast between, on the one side, the political uproar that is produced around the influx of refugees and undocumented migrants

in numbers that between 2014 and 2016 were high in comparison to previous years, but not in absolute and demographic terms, and, on the other side, some wider demographic developments in most parts of Western and Northern Europe that are going widely unnoticed, although they will have a deep impact on how these societies see themselves – especially with regard to the still strong and dominant ethnic elements in many current self-definitions of nationhood.

In this article, I identify the five main features of demographic development and discuss their implications for the societies at-large, but also for Migration Studies. I call them megatrends, because they seem to be almost omnipresent across countries and cities. My main focus is on Western German cities, but also on those other mainly Western and Northern European countries with around half a century of experience with immigration from former colonies, labour migration in the so-called guest workers scheme, and several waves of refugees from different parts of the world. The selection of examples may look arbitrary and, in a way, it is: many of the presented illustrative numbers were found by coincidence or hidden on back pages in local reports, or depended on what was available on municipal homepages. Moreover, there are hardly any common standards as regards the selection of numbers and the contexts in which they are presented.

“Migration background” has become quite a regular item in city statistics, but it does not follow one single definition, even less so when looking at different countries. In the German case, for example, the Federal Bureau for Statistics uses a different methodology and dataset – the micro-census – than most of the regional and municipal statistics that work with data from population registers; this can lead to different numbers even for one city, and also the regularity of updating presented statistical information varies a lot across cities. In short: it was not possible to obtain more comprehensive data on more cities within the available time and resources, especially for the European comparison, and to conduct calculations that would make the data directly comparable. The following descriptions of trends are thus still open and awaiting more solid and robust data to test their actual prevalence and find out more about possible differences, variations and scales to which they apply in different settings.

Megatrend 1: Diversification of Origins

As Steven Vertovec described ten years ago and coined as super-diversity: the number

of origin countries and nationalities in almost any given city in western and northern Europe has strongly increased, while, at the same time, the vast majority of them are representing only a very small proportion of the total population. This is not only or mainly a result of a continuous accumulation of countries of origin, but also reflects global trends of increased mobility. To give just a few random examples from available German city statistics:

- In Stuttgart, a city of 700 thousand inhabitants, only in 2014 newly arrived immigrants came from 149 different countries.
- In Hamburg, a city of 1.8 million inhabitants and an official share of migration background of 32 per cent, the three most important countries of origin – Turkey, Poland, and Afghanistan – together make up about ten per cent of the total population, but more than half of all inhabitants with a migration background belong to groups that are all smaller than 1 per cent of the total population – including immigrants from Syria that have been very much at the focus of political debate for the past three years and now form the seventh largest origin group in the city.
- In Frankfurt/Main, there are foreign citizens with 177 different nationalities officially registered. The vast majority of these origin groups are numerically very tiny: the smallest 120 of them together represent not more than 5.7 per cent of the total immigrant population.

This tendency represents a challenge especially for cultural politics directed towards immigrant groups. Multiculturalist policies, as they came up in the late 1980s especially in the UK and the Netherlands, but also in Frankfurt, support immigrant and ethnic (or racial) minorities' self-organisation and give them a voice in local affairs. This is, at least, a logistical challenge when dealing with a myriad of organisations of minuscule national or ethnic origin groups. It is also a challenge for first language or mother tongue instruction in schools when there are 30 or more languages within a single school.

Additionally, this is a challenge for migration or integration research interested in the differences between origin groups: most groups are simply too small to be addressed with standard methods of sampling and statistics. And it puts into question the almost taken for granted presumption of ethno-national group belonging as a main explaining factor in some powerful traditions of migration research and, of course, in political discourses around integration.

Megatrend 2: Majority-Minority Societies

London and Amsterdam are likely to have been the first European metropolises in which the population of non-immigrant and non-ethnic or visible minority background lost its numeric majority around 2012 and 2013. Since then, other big cities, such as Paris, Brussels, Vienna, and Frankfurt/Main, have followed. But, actually, some smaller places might have reached the tipping point even earlier: In Germany, it is Offenbach, a city of 130 thousand inhabitants in the vicinity of Frankfurt/Main that is leading the ranks with 61 per cent population of “migrant background”. Other medium-sized cities follow, mostly places with continued significant industrial production, such as big automobile factories.

In London, the category losing its numeric majority is called the “British Whites”, in Amsterdam it is the “Dutch”. The frequently used German term “German majority society” explicitly expresses not only the expectation that this group would represent a numeric majority, but also the “norm” to which immigrants are expected to adapt. However, the quite common term in conservative political discourse, *Leitkultur* (“guiding or leading culture”), shows the virtual impossibility to pin this down to specific nameable elements because the term and idea of such a norm neglects (a) the social and cultural diversity within the so-called majority society, and (b) the fact that the degree to which members of this “majority society” themselves actually fulfil certain requirements is never scrutinised.

Describing the tipping point of a city as a whole is emblematic and interesting mainly in symbolic terms. There is, of course, no reason why reaching the tipping point would make any practical difference or produce a new “feeling” when living in such a city. This is partly due to the fact that we are talking about a development that has been on its way for quite a while: All these cities have known neighbourhoods and areas with a population composed by a majority of minorities for many years or even decades: in Hamburg, for example, while the total percentage of immigrant population is only 32 per cent, there are many neighbourhoods in which more than half of the inhabitants are of immigrant background – the highest shares being more than 70 per cent. But even in these neighbourhoods, no single ethnic descent represents more than one third of the population – i.e. just the same share as the population without an immigrant family history. This is another important element of the term used above to denominate this mega-

trend: in none of these cities there is an ethnic or minority group that would be even close to becoming a new majority.

But what makes the tipping point interesting is the question whether and why it should be the former majority that continues defining the norm. Look, for example, at school classes in which not more than three or four out of 25 pupils are of ethnic German origin – it is difficult to imagine them representing automatically some sort of cultural standard for all their non-German peers, even those who are native-born themselves. It is very interesting to observe, how these pupils share cultural references of quite diverse origins, but also stick to German as their common vernacular.

Megatrend 3: Diversification is (mainly) a Question of Age

This is another strikingly common feature in all German and other European cities that were examined for this article: the younger the age cohorts, the higher is the share of those of immigrant background:

- As stated above, the total share of immigrant origin in Hamburg is 32 per cent, but for children and youth it is 50 per cent; in the most diverse neighbourhoods more than 90 per cent of the minors of age have a migration background.
- In Amsterdam, at the end of 2017, the share of migration background was 61 per cent in the age group 0 to 19, while in the total population it was slightly above 50 per cent.
- In Vienna, in 2012, the total share of migrant background was still slightly below 50 per cent, but in the age group 0 to 9 it was already above 60 per cent. The tipping age in that year was at around 40.

This is not to say that diversification would be limited to youth. In Vienna, but also in other majority-minority cities we looked at, the share of immigrant population even among old people is surprisingly high: more than 30 per cent in the age group 75 and older. In Amsterdam, this share is 53 per cent for the adults between 40 and 60; in the age group 60+ it goes down to the still remarkable 38 per cent. And although the trend of (super-)diversification generally started in working-class areas, it is increasingly spreading into middle-class neighbourhoods too – again with the youth leading the way.

Megatrend 4: More “Generational Sedimentation” Than Immigration

There are more and more countries of origin, but actually, by far the largest share of

the young people with a so-called “migration background” is native-born: they are second or third generation. In Sindelfingen, a medium-size industrial city near Stuttgart with a total share of 52 per cent immigrant population, almost 90 per cent of the youth with migration background were born in Germany. By comparison, this only applies to 36 per cent for the age group 18 to 40 and 6 per cent of those older than that. In Vienna, about 70 per cent of the youth of immigrant background is native-born. There is, of course, also a statistical logic behind this: within the category of migration background, the younger they are, the more likely children were born at the place where they currently live, while adults, especially in the older age groups have a much higher “biographical chance” to have migrated themselves at some moment. By contrast, the large influx of refugee families in 2015 and 2016 does not show a major effect even in most recent statistics: although Hamburg, for example, accepted comparatively large numbers of Syrian refugees in 2015 and 2016, Syrian nationals represent only 2.2 per cent of all registered inhabitants of immigrant origin.

While in classical immigration countries the native-born children of immigrants are normally considered as nationals, European statistical reports rarely distinguish between first and second/third generation when using “migration background” as a statistical category. An exception here is the most recent Integration and Diversity Monitor in Vienna in emphasising that 68 per cent of the city’s population is native-born and only 27 per cent had non-Austrian citizenship – which adds an important piece of information to the fact that half of the Viennese population statistically figures as having a migration background.

Megatrend 5: Migration Never Stops, But It is Diversifying

This aspect is almost too trivial to be worth explicitly mentioning: migration has always been there in most different forms, and there is no reason why this fact should change – quite on the contrary. But migration very frequently has been represented in political and media discourses as well as in a good part of Migration Studies in very restricted terms: as unidirectional and stable, and focusing only at national border-crossing movements of individuals. Only recently, more temporary forms of migration have become more visible: “guest workers” moving back to their countries of origin upon retirement, but continuously visiting their grandchildren

(and doctors) in the country of immigration; young people consecutively studying and/or working in several different countries after finishing high school; “love migration” of both spouses and sex workers; highly specialised professionals moving around on a global scale; transnational families with members spread over several countries, if not continents – to mention just a few examples.

Very little attention is also given to internal movements of people within one country, despite the fact that these movements can be quite significant. To mention again some German examples: dynamic prosperous cities, such as the above-mentioned cities of Hamburg or Sindelfingen, have an annual population turnover of around 10 per cent, i.e. one in ten inhabitants moves away and is replaced by someone else. In the most mobile age-group between finishing formal education and starting a family, this share goes even up to one out of four. This means that in statistical terms every ten years the entire population of the city is being renewed! Since quite a lot of people stay longer than ten years, this number shows that there must be quite a large proportion of the population that is very mobile – among them many immigrants. Statistics do not allow following individual biographies in this regard, but for example in the city of Offenbach the average fluctuation rate of non-German citizens over the past eight years was three to four times higher than among German nationals.

The megatrend here is that mobility is becoming normal even among those growing up in small villages or rural areas that are distant from main traffic lines or bigger cities. And people are moving to – potentially – almost any other place in the world. There is a broad range of globally effective factors that make a future decrease of global mobility highly unlikely. It is therefore also most unlikely that harsh protection measures at the outer borders of the European Union will ever have a significant effect on the flows of people across these borders. They definitely increase the costs – in terms of both money and the death toll – but will not prevent people from all over the world coming to Europe.

Conclusions

The above-described megatrends will (and should) have profound consequences on both the migration and integration policies on the European, national and even on the local level and on Migration Studies. Presenting migration almost automatically as a symptom and cause for crisis prevents politicians and journalists from addressing the actual

causality behind social problems, some of which *might* be related to migration. The so-called “refugee crisis”, for example, was, above all, a crisis of the state infrastructure in dealing with newly arrived people – and put the finger on unsolved general social issues. The lack of accommodation facilities, for example, was heavily intensified by a general lack of affordable housing as a result of neo-liberal policies over the past 25 years in many European cities. In many places, civil society and non-state institutional actors stepped in where the public administration was overstrained and, in the best cases, the challenges were met together.

But even in the discourse of mainstream parties in most European countries migration appears almost exclusively as a threat to the supposed cultural unity and social cohesion of the nation. This discourse is so dominant that it can hardly be a surprise that its profiteers have been extreme nationalist, xenophobic, and anti-European political parties. Even more troubling is probably the fact that this discourse also carries a high risk of alienating growing sections of the population from the democratic system: on one hand, it fosters feelings of exclusion among individuals of migration background, feelings not only felt by immigrants, but also by their native-born children and even their grandchildren. What effects might it have for democracy, if this is true for a clear numeric majority in the younger ages? On the other hand, the members of the so-called “majority society” might also justifiably develop feelings of alienation when their everyday life experiences of increasing cultural and ethnic diversity in their neighbourhoods is not recognised in the political discourse and in the media, but presented predominantly in negative terms and as a form of anomaly. Again: what are the potential mid- and long-term effects on democracy of this dissociation between the political discourse and local social realities?

All this is not only relevant for those cities in Western Europe that already are majority minority-societies or those at the verge of this. The globally effective factors at play here do also affect the eastern and south-eastern European cities that still have comparatively low levels of immigrant population, including the eastern parts of Germany. There are no indications that immigration will not be a growing force also in these regions. Our analysis of the situation in the two largest East German cities Leipzig and Dresden even shows that many important developments, including diversification and gentrification in former working-class areas that in western cities took half a century to arrive at their current state, are happening in these cities with-

in a much shorter period of time and under considerably less favourable economic conditions. This can be a relevant “stress factor”, especially in a general political climate that is so seemingly unanimously anti-immigrant.

For Migration Studies, these demographic developments should encourage yet another round of critical reflection on the still prevailing methodological nationalisms in the study of migration, which look particularly at movements across national borders and focus mainly on ethno-national origin groups, as two sides of the same medal. In my view, Migration Studies has to broaden the scope and examine migration and mobility in all their transnational and global complexities. Especially globally comparative perspectives could lead to a more fundamental and universal understanding of migration movements as an omnipresent feature of the human condition in the past, the present and the future.

Bibliography

- Crul, Maurice (2016). Super-Diversity vs. Assimilation: How Complex Diversity in Majority-Minority Cities Challenges the Assumptions of Assimilation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42 (1): 54–68.
- Frisoli, Pasquale & Ansgar Schmitz-Veltin (2015). Internationale Migration und Bevölkerungsentwicklung in Stuttgart 2014. *Statistik und Informationsmanagement*, Monatsheft 7/2015, 199–202.
- Hess, Sabine, Bernd Kasperek, Stefanie Kron, Mathias Rodatz, Maria Schwertl & Simon Sontowski (eds.) (2016). *Der lange Sommer der Migration*. Grenzregime III. Berlin: Assoziation A.
- König, Karin, Theodora Manolakos & Kurt Luger (eds.) (2017). 4. *Wiener Integrations- & Diversitätsmonitor 2013–2016*. Wien: Stadt Wien.
- König, Karin, Theodora Manolakos, Kurt Luger & Dominik Sandner (eds.) (2014). 3. *Wiener Integrations- & Diversitätsmonitor 2011–2013*. Wien: Stadt Wien.
- Meissner, Fran (2016). *Socialising with Diversity: Relational Diversity Through a Superdiversity Lens*. London: Palgrave Macmillan.
- VDSt – Arbeitsgemeinschaft Bevölkerung (ed.) (2013). *Migrationshintergrund in der Statistik: Definitionen, Erfassung und Vergleichbarkeit*. Materialien zur Bevölkerungsstatistik, Heft 2. Köln: Verband Deutscher Städtestatistiker (VDSt).
- Schneider, Jens (2007). Boundaries of Self and Others: National Identity in Brazil and Germany. *Lateinamerika Analysen*, 16 (1), 3–24.
- Schulze-Böing, Matthias (2017). *Kann man Integration messen? Konzept und aktuelle*

Ergebnisse des Integrationsmonitorings für die Stadt Offenbach. Statistik Aktuell Nr. 18. Stadt Offenbach am Main.

Vertovec, Steven (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30 (6), 1024–1054.

Vertovec, Steven & Regina Römhild (2009). *Entwurf eines Integrations- und Diversitätskonzepts für die Stadt Frankfurt am Main.* Dezernat IX – Integration. Stadt Frankfurt am Main.

Other sources

Amsterdam:

<https://www.ois.amsterdam.nl/feiten-en-cijfers/>

Frankfurt:

<https://www.frankfurt.de/sixcms/media.php/738/Integrationskonzept.pdf>

Hamburg:

https://www.statistik-nord.de/fileadmin/Dokumente/Statistik_informiert_SPEZIAL/SI_SPEZIAL_V_2017_Korrektur.pdf

<https://www.statistik-nord.de/zahlen-fakten/bevoelkerung/monatszahlen/>

London:

<https://www.bbc.co.uk/news/uk-england-london-20680565>

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2246288/Census-2011-UK-immigrant-population-jumps-THREE-MILLION-10-years.html>

Sindelfingen:

Direct information from the Statistical Office of the City of Sindelfingen,

<https://www.statistik-bw.de/BevoelkGebiet/ZuFortzuege/010752xx.tab?R=GS115045>

Vienna:

<https://www.oe24.at/oesterreich/politik/jeder-zweite-wiener-hat-migrationshintergrund/308962623>

http://medienservicestelle.at/migration_bewegt/2014/11/13/wien-haelfte-der-bevoelkerung-hat-migrationshintergrund/

<https://www.wienerzeitung.at/tagsuche/?q=26696>

Transit

POLITICS OF MIGRATION

THE GOVERNANCE OF INTERNATIONAL MOBILITY OF PEOPLE

October 22, 2018
Tampere

MIGRATION INSTITUTE OF FINLAND

Seminar: Politics of Migration

The Governance of the International Mobility of People

International migration and its governance are hot topics among politicians, researchers and the general public throughout Europe. Who should be able to cross the borders of nations states, when, on what grounds? Who should be allowed to stay?

The keynote speakers are **Prof. Andrew Geddes** (Migration Policy Centre, European University Institute) and **Prof. Ruben Andersson** (International Migration Institute, University of Oxford).

The seminar will be held on Oct. 22 in Tampere from 10 am to 4 pm at Vapriikki auditorium and is organized by TRANSIT - Research Centre on Transnationalism and Transformation and the Migration Institute of Finland.

Thomas Babila Sama

PhD, Postdoctoral Researcher & Lecturer
Department of Social Research,
University of Helsinki
babilasama@yahoo.com

Internationalization and Finnish Higher Education: A Critical Perspective

Keywords: Finland, Finnish higher education institutions, internationalization, strategy, international students, challenges

Finland is among those developed countries in the world that have internationalized their higher education institutions in order to attract international degree students and scholars from other countries. Many international degree students choose to study in Finland because of the tuition-free education, equal study opportunities, and a wide variety of study programmes offered in English. However, Finnish higher education institutions (HEIs) face certain challenges due to internationalization. For instance, there is an urgent need to explore the employment opportunities of international graduates in Finland due to the aging Finnish population. While Finnish higher education internationalization has focused overwhelmingly on international programmes taught in English, languages are seldom mentioned as a motivation for international programmes. Furthermore, the internationalization of Finnish HEIs is challenged by the introduction of tuition fees for students coming from outside of the European Union (EU). In conclusion, although the strategy for the internationalization of Finnish HEIs has been implemented, and while the aim of the internationalization is both to attract international students and to internationalize the Finnish ones, the international students' employability has been neglected, as many of those who choose to stay in Finland after graduation — because of family ties, for example — face difficulties finding a job. The issue of language has not also been given proper attention in the internationalization process.

Finland is known globally for its high quality of education attributed to its high score in the Programme of International Student Assessment (PISA). In the past few decades, many international degree students have moved to study in Finnish higher education institutions (HEIs) for various reasons. Some studies have indicated that many international degree students chose to study in Finland because of the tuition-free education, equal study opportunities, and a wide variety of study programmes offered in English. According to CIMO, the number of international degree students in Finnish HEIs has gradually increased since 2003. In 2010, there were 15,707 international degree students in Finnish HEIs, of which 7,815 were enrolled at universities and 7,892 at the Universities of Applied Sciences (UAS). That represented a total of 4.6% of all university students and 5.7% of all UAS students in Finland. By 2012, the number of international degree students in Finnish HEIs had increased to almost 20,000. Out of the total international student population in Finnish HEIs in 2012, around 40% were from Asia, 39.3% from North America, 14.2% from Africa, 2.5% from Latin America and the Caribbean, 2.4% from Oceania, and 0.3% from other countries.

The 2009–2015 strategy for the internationalization of Finnish HEIs was to increase the number of international degree students to 20,000 by 2015, and “to create in Finland, an

internationally strong and attractive higher education institution and research community that promotes society's ability to function in an open international environment, supports the balanced development of a multicultural society and participates actively in solving global problems" (Ministry of Education 2009). This strategy for the internationalization of Finnish HEIs looked feasible in relation to the increasing number of international students into Finnish HEIs since 2003.

However, Finnish HEIs for the most part have traditionally been seen as a nation state project. Internationalization emerged as a means to increase the competitiveness of Finnish HEIs due to recent higher education developments and political demands for increased student mobility in Finland. Currently, in the "new" Finnish higher education system, tuition fees have been introduced for students coming from outside of the EU. These structural changes brought by internationalization have compelled the Finnish HEIs to increase the share of English language programmes to replace and complement the Finnish language programmes, or to a lesser extent, the Swedish language programmes. Therefore, this article looks at some challenges faced by Finnish HEIs as a result of internationalization.

Internationalization and Finnish Higher Education System

The concept of internationalization relates to the relationship between and among nations, people, cultures, institutions, and systems. The internationalization of higher education is described as "the process of integrating an international, intercultural and global dimension into the goals, teaching/learning, research and service functions of a university or higher education system". There is no "one size fits all" model of internationalization. The international mobility of students is a growing global phenomenon and at the same time the most visible part of internationalization. During the last three decades, the international mobility of students, scholars and professors, has grown into a competitive multi-million dollar international recruitment business. Currently, many countries are investing in higher education to attract the best and brightest foreign students to study and work in the countries in order to supply national innovation and research with new "brain power".

The number of international degree students enrolled at HEIs around the world globally increased by 50% between 2005 and 2012. As many as 4.5 million students in 2012, were

studying outside of their home countries. The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) estimates that by 2025, the total number of international degree students studying abroad will reach 8 million. Currently, internationalization of HEIs is considered essential for strengthening the relationship between HEIs and countries in an increasingly globalized and interdependent world. Internationalization involves ensuring that international graduates are better prepared global citizens capable of living and working in the global economy or making a meaningful contribution to the society within research and innovation, in order to solve societal problems. Internationalization is therefore a strategic priority for both governments and HEIs. The internationalization of HEIs became an issue of interest in policy debates and research in the 1990s with the focus on academic policies and practices adopted by HEIs to address the needs of a globalized world. The internationalization in higher education policies and practices includes exploring the experiences of both international and local students, as well as the administrative, management and faculty staff.

A recent trend in internationalization of HEIs has been the establishment of collaborative programmes between institutions in different countries that lead to double (or multiple) degrees, and in some cases joint degree programmes. The joint degree programmes are intended to provide a rich international and comparative academic experience for students that would improve their employment opportunities. It is important to point out that there are many excellent and innovative joint and double degree programmes being offered, but one of their unanticipated consequences is the potential misuse or abuse of degree granting and recognition traditions. However, though internationalization of HEIs is especially important today, recent developments around the world are putting internationalization of HEIs at odds with emerging nationalist, xenophobic and intolerant thinking and policies in many countries. Some HEIs that have prided themselves on working across national and cultural borders, now find themselves dealing with governments that are campaigning to keep international students out. These developments threaten the internationalization of HEIs all over the world.

In Finland, the internationalization of Finnish HEIs began in the 1980s and it focused on internationalization of research, followed by student and staff exchange programmes. Since the 1990s, the internationalization of Finnish HEIs has focused more on develop-

ing international degree programmes and student participation exchange schemes, in order to give the students skills in international working life and cooperation. The 2010 Finnish higher education reform was motivated by the international attractiveness of the Finnish HEIs. As Finland is a member of the European Union, the Finnish higher education system has been adapted in many ways to meet the demands of the European Higher Education Area. The 2009–2015 strategy for the internationalization of Finnish HEIs, emphasized the importance of ensuring “the development of national strengths through international cooperation.” According to CIMO, the number of Finnish students studying abroad and the number of study periods spent abroad, have been on the rise since the early 2000s in all Finnish HEIs. Over the same period, the number of foreign degree students in Finland has increased more than three-fold.

Challenges of Internationalization of Finnish HEIs

It is forecast that by 2025, the global demand for international education will grow to 7.2 million students, which represents a significant increase from the 1.2 million students in 2000. After several decades of intense development, the internationalization of HEIs has grown in scope, scale and importance, and there is no question that it has transformed the world of higher education. But the question is whether the changes have been for better or worse. There are serious issues regarding the quality of the academic offer, the integrity of the new types of providers, and the recognition of credentials. The increase in the number of foreign degree awards and accreditation, and for-profit providers not recognized by national authorities are some of the realities that the students and their parents face, along with their future employers and the academic community at large.

Currently, the international education sector is struggling to deal with fake degrees from doubtful HEIs. It is impossible to ignore the latest race to attract international students and academics for “brain power” and for “income generation”. The original goal of helping students from developing countries to complete a degree programme in another country and then return home to contribute to their national development is fading, as countries compete in the 21st century brain race. This, in effect, brings with it benefits for some countries and HEIs and losses for others. However, technology and social net-

working have brought new opportunities for brain sharing that will mitigate the weight of winners and losers, although the current obsession with global rankings and economic competitiveness might suggest otherwise. There is no question that international and regional rankings of HEIs have become more popular and problematic since 2003.

In Finland, the internationalization of HEIs poses some challenges. For instance, there is an urgent need to explore the employment of international graduates in Finland due to the aging Finnish population. Finland is considered to have a rapidly aging population, and it is a culturally homogenous country challenged by emerging migration issues. The student population is becoming more diverse at a fast rate, but the consequences of this development are far from understood. Additionally, while the Finnish society and education system are often valorised for outcomes linked to equality of education, the emergent social stratification has remained opaque, amidst successive implementations of migration policies incapable of improving stratification, especially concerning non - white European migrants. Most international students from non-EU countries, who have completed higher education studies in Finland, face considerable challenges in finding their first job. Exacerbating this situation are ongoing and unconvincing use of notions, like “multiculturalism” and “integration” which are conceptually ungrounded, empirically vague and do not involve shared meaning within the general population, policy actors, academics and the migrants themselves. Another challenge facing the internationalization of Finnish HEIs is language. While the internationalization of Finnish higher education has focused overwhelmingly on international programmes taught in English, languages are seldom mentioned as any kind of motivation for the establishment of international programmes. Furthermore, the internationalization of Finnish HEIs is challenged by the introduction of tuition fees for students coming from outside of the EU.

In conclusion, although the strategy for the internationalization of Finnish HEIs has been implemented, and while the aim of Finnish HEIs’ internationalization is both to attract international students and to internationalize the Finns, the employability of the international students has been neglected, as those who choose to stay in Finland because of family ties face many difficulties finding a job. Furthermore, the issue of language has not also been given proper attention in the internationalization process.

Bibliography

- Ambe, Claudine Mankaa (2013). *African Students' Perception on Internationalization of the Finnish Higher Education*. Master's Thesis in Education. University of Jyväskylä, Finland.
- Cai, Yuzhuo (2012). International graduates from Finland: Do they satisfy the needs of Finnish employers abroad? *Journal of Research in International Education*, 11 (1), 19–31.
- CIMO (2011). Key figures. Internationalisation in Finnish higher education. Referred online 20.7.2018 at: http://www.cimo.fi/services/publications/key_figures.
- CIMO (2013). What do statistics tell us about international student mobility in Finland? Faktaa, Facts and Figures. referred online 25.7.2018 at: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/30168_Faktaa_1B_2013.pdf.
- Crossman, Joanna Elizabeth & Marilyn Clarke (2010). International experience and graduate employability: Stakeholder perceptions on the connection. *Higher Education*, 59 (5), 599–613.
- Garam, Irma (2005). Study on the relevance of international student mobility to work and employment: Finnish employers' views on benefits of studying and work placements abroad. CIMO. referred online 3.8.2018 at: http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/15626_relevance_of_student_mobility_summary.pdf
- Hoffman, David M. (2003). *Internationalization, Immigrant Academic Employees and Finnish Higher Education: An Emerging Aspect of Academic Mobility*. 16th CHER Annual Conference. Porto, Portugal.
- Jaakkola, Magdalena (2005). The Attitudes of Finns Towards Immigrants in 1987–2003. Labour Policy Studies 286. Helsinki: Finnish Ministry of Labour.
- Kauppinen, Ilkka (2012). Towards transnational academic capitalism. *Higher Education*, 64, 543–556.
- Majakulma, Arja (2011). Enhancing the Employability of International Graduates during Education—A Case Study Based on Finnish universities of Applied Sciences. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 2, 44–59.
- Ministry of Education (2009). *Strategy for the internationalisation of higher education institutions in Finland 2009–2015*. Helsinki: Finnish Ministry of Education. referred online 5.8.2018 at: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm23.pdf>.
- Shumilova, Yulia, Yuzhuo Cai & Elias Pekkola (2013). Employability of International Graduates Educated in Finnish Higher Education Institutions. VALOA-project, Career Services, University of Helsinki.

Upcoming Argumenta Seminars

Superdiversity 13.11.2018 Helsinki

Keynote presentations by:

Dr. Jenny Van Der Aa (Tilburg University)

Dr. Jenny Phillimore (University of Birmingham)

European Labour Markets and International Migration 4.12.2018 Turku

Keynote presentations by:

Dr. Demetrios G. Papademetriou (Migration Policy Institute)

Dr. Pieter Bevelander (Malmö University)

Dr. Markku Wilenius (University of Turku)

Dr. Peter Kivisto (Augustana College)

Andreas Braun

PhD, University of Hertfordshire, UK
andreas.braun@live.co.uk

The educational challenges of maintaining Finnish in the UK: A longitudinal account of three Finnish mothers

Keywords: education, Finnish, English, multilingualism, language mixing

Finnish parents living in the UK face linguistic challenges when their children start formal education. It is the turning point when the community language is used more than Finnish. The aim of this article is to investigate Finnish parents' perceptions of how the linguistic milieu in nurseries, schools and other communal establishments has affected their language practices over time. The content of this study was informed by an analysis of informal discussions and observations of the language use of three Finnish mothers living in the UK. The data was part of a larger study of 35 trilingual families in the UK with various backgrounds. The informants commented on their families' language practices over time in relation to the children's school settings, such as nurseries, pre-schools or primary/secondary schools.

It was found that the mothers spoke exclusively Finnish with their very young children but started to struggle by using more English when their progenies entered school or nursery. Although the parents did not speak English as their native language, they regarded it as important for their children's academic path, which in effect made English an essential language in their families.

A major challenge for home language maintenance in multilingual families seems to be the start of formal education, when the child's dominant language is most likely to

change. The language spoken in nursery or school usually becomes the first language depending on the time the child spends there, which puts more pressure on the parents to maintain the home languages. Particularly the use of English has become so widespread as a global language that its presence is felt in almost all language domains: science, media, tourism, trade and other fields of contemporary life. It appears that education has also played an important part in spreading English, with governments across the globe introducing English as early as the pre-school stage.

In the process of the European Union's enlargement, European and international schools have been established to provide education for children with different native languages and nationalities. Some of the main objectives of these schools are to give pupils confidence in their cultural identity and sound education in the mother tongue besides English, based on a broad range of subjects, from nursery level to university entrance. In addition, some minority groups have established supplementary schools, teaching minority languages to their children as a response to concerns that the "official" education systems are neglecting the minority children's cultural, religious and linguistic heritage. However, such schools are

rare and sometimes costly, and older children often regard supplementary schools as tiresome, and the lessons are attended mainly through pressure from the family.

The overall aim of this article is to explore the language use of Finnish mothers with their children over time in relation to the influence of the linguistic milieu at schools and other communal establishments.

Methods

As part of a longitudinal study, the data from three Finnish mothers was available for a follow-up investigation about the language use with their children over time. The initial data collection (semi-structured interviews) was done in 2004 with follow-ups in 2010 and 2017 in the UK, by means of two informal discussions with each mother. All three mothers were white Finnish nationals in their 50's and had been living in the UK for over 15 years. Although there were other Finnish participants in the first study, only three could be contacted for the follow-up. Qualitative thematic analysis (QTA) was employed to analyse and compare the data using Nvivo software package to scrutinise qualitative information. All participants' names and other identities were anonymised.

Results

The data indicated that over time English had become the dominant language in the families' everyday conversations. Although the mothers spoke exclusively Finnish with their young children, as soon as they started formal education their preferred language gradually changed to English. Before the age of four, the children would mainly hear Finnish, as they spent most of their time with their Finnish parents. However, there was a noticeable language shift when the children started formal education, where everything was conveyed in English. A parent said: "I find it more difficult in one way, because there is so much responsibility how they (children) learn language not just what is happening around us in the school or play group. It comes up to us as parents so much." Parents were also worried that their young children were not exposed to English enough, which would be a disadvantage for them at school later on.

This created a dilemma, as the parents wanted to preserve Finnish with their children, but at the same time were worried that their English was not developing properly. Although all three participants spoke English on a professional level, it was not their native language – so they felt timid to use it with

their children. Some went to English speaking toddler groups in order to "mingle" with English speaking parents and children. One parent said: "It is sometimes difficult and sometimes I feel really bad when my child can't discuss with other children and she (child) gets very quiet and becomes very shy – so it's embarrassing. I think for me as a mum but especially for my child at the moment."

However, this changed with the beginning of nursery and school, which marked an important milestone in these families' language practices. Suddenly, the children were overwhelmed by new vocabulary from different language domains. Once the children became accustomed to their school and the language that was spoken there, the participants began to struggle with Finnish, which let them to try strategies to maintain Finnish, such as supplementary after-school classes. But when the children got older they made their own choices and usually discontinued attending those classes. In effect, they even changed to English or mixed the languages while talking to their Finnish parents. The parents themselves needed to switch to English during homework time, as the text books required English only. In other words, as the children got older, more English instead of Finnish was spoken, not by choice but by the dominance of natural input of English at school but also in the wider community. However, despite the overwhelming exposure to English, older children continued to acquire Finnish passively by hearing the language from their parents and visiting Finland to see relatives, especially grandparents.

Discussion

There is a correlation between the beginning of formal education and use of minority languages. The linguistic milieu in nurseries, schools and other communal establishments affected the participants' use of the Finnish language with their children. At first, they were mostly speaking Finnish with their young children, but as soon as they were enrolled at pre-school, English became the dominant language. Some parents welcomed this development as they wanted their children to learn English to "fit" into the community where they lived. Therefore, nurseries, schools and the general community were given the responsibility for the children's acquisition of the community language, English.

At the same time, parents tried to maintain Finnish with their children at home, even if they talked back in English. In this way, the children would at least hear Finnish, which seemed to benefit their range of vocab-

ulary, though at a slow pace. Some tried to find strategies in order to maintain Finnish, such as sending their children to supplementary afterschool clubs. However, such establishments were not always available, and even if they were, the children got often tired of them when they got older, as it was seen as “unnecessary extra work”. In other words, language maintenance became a more pressing issue as the children were immersed in English. Once the children were older and established themselves at school, they expressed their own language preferences, putting Finnish in a disadvantaged position. The acquisition of English was seen as important, even at the pre-school stage. Participants wanted their children to acquire English either in playgroups or nurseries, because it was regarded as essential academically, whereas Finnish was mainly used for communicative purposes at home or with the extended family back in Finland during holiday visits.

The role of education is a snapshot of one particular factor influencing the language practices of three Finnish mothers living abroad. There were additional themes that will be reported elsewhere.

Bibliography

- Braun, Andreas & Tony Cline (2014). *Language Strategies for Trilingual Families. Parents' Perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Chevalier, Sarah (2016). The Value of English in Multilingual Families. Martin Leer & Genoveva Puskás (eds.), *Economies of English*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag, 97–116.
- De Saint-Georges, Ingrid & Jean-Jacques Weber (eds.) (2013). *Multilingualism and multimodality: Current challenges for educational studies*. Rotterdam: Sense Publishers.
- EURSC (2018). *SC ScholaEuropaca*. Available: <https://www.eursc.eu/en/European-Schools/mission>

Yhdysvaltalaisen Finlandia Foundationin johtokunnan puheenjohtaja Ossi Rahkonen kävi Siirtolaisuusinstituutissa vierailulla 7.8.2018. Lahjoitimme hänelle turkulaisen pilapiirtäjä Mika Rantasen tekemän karikatyyrin. Kuvassa myös instituutin toimitusjohtaja Tuomas Martikainen ja vastaava tutkija Miika Tervonen. Kuva: Satu Löppönen.

Henkilöstöuutisia

Johanna Hiitola, erikoistutkija, YTT

Aloitin syyskuun alussa työni Siirtolaisuusinstituutissa Marja Tiilikaisen johtamassa Suomen Akatemian hankkeessa ”Perheen erossaolo, maahanmuuttostatus ja arjen turvallisuus: Haavoittuvien maahanmuuttajien kokemuksia ja strategioita”. Osatutkimuksessani ”Perheestä erossa: Arkielämän rakentuminen erillään perheenjäsenistä” tarkastelen afganistanilaisten, irakilaiden ja somalialaisten pakolaistaustaisten siirtolaisten kamppailuja perheenyhdistämisestä. Tutkimus tuo esiin, miten siirtolaiset selviävät tilanteessa, jossa perheen erillään olo jatkuu pidemmän aikaa ja kuinka erossa olo vaikuttaa aikuisten ja alaikäisten siirtolaisten arkipäivän turvallisuuden tunteeseen. Viimeisin tutkimukseni on koskenut afganistanilaisten kiintiöpakolaisten toimijuutta ja perheenjäsenen prekaareja oleskelulupatilanteita pienellä suomalaisella paikkakunnalla. Toteutin tutkimuksen osana EU Interreg -ohjelman rahoittamaa Social Empowerment in Rural Areas -hanketta (2016–2018). Olen tutkinut myös maahanmuuttajataustaisten vanhempien sosiaali- ja terveystalouden käyttöä. Väittelin Tampereen yliopiston sukupuolentutkimuksen oppiaineesta 2015. Väitöstutkimukseni koski sukupuolittunutta vanhemmuutta lasten huostaanotoissa, jonka lisäksi olen keskittynyt lähisuhdeväkivallan tutkimukseen. Väittelyn jälkeen olen työskennellyt tutkijana, yliopistonopettajana sekä yliopistonlehtorina sosiaalityössä Jyväskylän yliopistossa, Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa. Odotan innolla tulevaa kahta vuotta, jonka aikana saan keskittyä tutkimustyöhön kokopäiväisesti!

Satu Löppönen, virastomestari

Reilut kaksitoista vuotta sitten aloitin urani Siirtolaisuusinstituutissa valokuva-arkistoharjoittelijana ja siitä toimistoapulaisen pestin kautta päädyin virastomestariksi.

Monenlaista on tullut matkan varrella tehtyä. Työrupeamista inspiroivimpina pidän ehkä kesällä 2011 järjestämiämme hienoja Suomi sydämessä -ulkosuomalaisjuhla sekä monia muita yleisölle avoimia tilaisuuksia Titanicin satavuotismuistoseminaarista (2012) Numur – Islam ja minä -näyttelyyn oheistapahtumineen (2018).

Siirtolaisuusinstituutti oli minulle sydämen työpaikka ja sinne oli joka aamu kiva saapua, eikä vähiten työkavereiden vuoksi. Monet asiat ovat muuttuneet siirtolaisuusinstituuttivuosiensa ja kolmen johtajan aikana, mutta aina instituutin henkilökuntaan on valikoitunut niin hyvää porukkaa, että ihanat instituuttilaiset ovat suurin asia, jota jään kaipaamaan.

Minun on nyt kuitenkin siirryttävä elämässäni eteenpäin. Tulevaisuudessa minua odottavat toisenlaiset työkuviot ja haasteet, kun käyn tässä välissä vähän taas koulun penkkiä kulltamassa.

Sydämelliset kiitokset kaikille upeille ihmisille, joihin olen Siirtolaisuusinstituutin palveluksessa ollessani saanut kunnian tutustua!

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Hankalia kansalaisia

Kesällä 2010 Der Spiegel -lehdessä ilmestyi essee otsikolla Neue Deutsche Männer. Se oli ylistys Etelä-Afrikan jalkapallon maailmanmestaruuskisoissa Espanjan jälkeen toiseksi sijoittuneelle maajoukkueelle. Etenkin nuorimmat pelaajat olivat paitsi osoittaneet taitonsa pelaajina, myös tehneet sen kentällä ja sen ulkopuolella tavalla, joka oli rennompaa, luovempaa ja elämänmyönteisempää kuin minin konemaisuudestaan tunnetun joukkueen pelaajilta oli totuttu.

Neuer, Özil, Khedira, Kroos ja Boateng, kirjoittaja Alexander Osang luetteli näitä uusia saksalaisia miehiä. Saksan kansalaisuuslain säädäntöä oli vastikään liberalisoitu, kun maa oli viimeinkin tunnustanut maahanmuuttajat osaksi yhteiskuntaansa. Kansalaisuus oli pitkään rajattu etnisille saksalaisille, mutta nyt Saksan passia ja poliittisia oikeuksia alettiin jakaa myös suuren maahanmuuttajaväestön jälkeläisille. Päätöksen seuraukset alkoivat pian näkyä eri lajien maajoukkueiden kokoonpanossa.

Saksa tuli tässä kehityksessä jälkijunasena. Vapaamman lainsäädännön Ranskan jalkapallomaajoukkue oli alkanut heijastaa väestön etnis-kulttuurista monimuotoisuutta jo paljon aikaisemmin, ja vuoden 1998 maailmanmestaruutta juhliittiin myös suvaitsevaisuuden ja monikulttuurisuuden voittona. Taustoiltaan kirjavan joukkueen ja presidentti Jacques Chiracin yhteiskuvaan Elyseé-palatsin portailla sisältyy paljon symboliikkaa.

Pian joukkueen sisällä ja sen ympärillä sinkoili kuitenkin syytöksiä rasismista ja syrjinnästä. Kaksoiskansalaisten lojaliteettia epäiltiin, ja nationalistipiireissä pelättiin, etteivät "todelliset ranskalaiset" kohta enää mahtuisi joukkueeseen. Toisaalta, kun menestystä nurmella ei tullut, joukkueen etnis-kulttuurisesta monimuotoisuudesta löytyi myös yksi syyppää tappioihin. Samanlaista aaltoliikettä monikulttuurisuuden juhlimisen ja inhoamisen välillä löytyy myös Alankomaiden jalkapallomaajoukkueen taipaleelta.

Media, kulttuurielämä ja urheilu heijastavat yhteiskuntaa ja tuovat siinä tapahtuvia muutoksia suureen julkisuuteen. Siksi näillä "kentillä" tapahtuvia asioita on kiinnostavaa tulkita myös laajemmasta perspektiivistä. Samalla on kuitenkin syytä muistaa, että luupin alla oleva osa ei useinkaan edusta kokonaisuutta täydellisesti. Ulkomaalaistaustaisten menestys jalkapallon parissa ei välttämättä päde keskiluokkaisempiin lajeihin kuten golfiin, tennikseen tai purjehdukseen. Naisilla näyttäisi olleen vaikeampaa kuin miehillä.

Tämän kesän uutispommi oli Mesut Özilin kieltäytyminen jatkossa edustamasta Saksan maajoukkuetta. Hän ilmoitti päätöksestään Twitter-päivityksessä, joka kannattaa lukea. Sen pääpointtien ymmärtäminen ei tee vielä kenestäkään presidentti Erdoğanin kannattajaa. Se ei edes estä arvostelemasta toisen polven saksalaisen harkitsemattomuutta asettuessaan samaan kuvaan kiistanalaisen turkkilaisen poliitikon kanssa, joka on avoi-

mesti kehottanut saksalaisia Euroopassa olemaan integroitumatta asuinmaidensa kulttuuriin.

"Minulla on kaksi sydäntä, toinen saksalainen ja toinen turkkilainen", Özil kirjoittaa. Kuinka riemuissamme me olemmekaan silloin, kun joku maailmalla menestynyt suomalaistaustainen kertoo yhä pitävänsä itseään suomalaisena ja julistaa rakastavansa Suomea. Onkohan joku heistä ollut joskus valokuvassa presidentti Kekkonen tai muun suomalaisen poliitikon kanssa? Mittaamme ihmisten käytöstä erilaisilla standardeilla heidän taustansa mukaan? Omille sallitaan enemmän kuin vieraille.

Özil syyttääkin mediaa ja sponsoreitaan sekä etenkin Saksan jalkapalloliiton johtoa kaksinaismoralismista sekä siitä, että hänen vapautensa on rajoitetumpaa, kritiikki kovempaa ja hänen taustansa kohdistuvaa. Miksi hän on aina saksanturkkilainen, vaikka hän on syntynyt ja kasvanut Saksassa, mutta Miroslav Klose ei ole saksanpuolalainen? Kaikista tarkimmin saksalaisten huonoon omatuntoon osunut väite taisi kuitenkin olla tämä: "Olen saksalainen kun voitamme, mutta maahanmuuttaja kun häviämme."

Osang kirjoitti myös, että vuoden 2010 joukkueen johdolla oli ilmeistä tarvetta osoittaa, että pelaajat ylipäänsä ovat saksalaisia, vaikka käyttäytyivätkin kovin toisin kuin mihin oli totuttu. Joachim Löw oli hänen mukaansa jäykästi, kuin ulkoa lukien, korostanut pelaajien ylpeyttä kantaa rinnassaan Saksan kotkaa siitä riippumatta, mistä he olivatkaan kotoisin. Ehkä Löw ymmärsi, ja hyväksyi, että kansallisuus ei ollut kaikille pelaajille kovin tärkeä asia tai että se oli huomattavasti monimutkaisempi juttu kuin mitä perinteisesti oli ajateltu.

Tällaiset pohdinnat tuntuvat uusilta ja ihmeellisiltä, mutta onko meillä tässäkin näköharha? Ehkä kansallisuus ja isänmaallisuus ei aikaisemminkaan ole ollut kaikille huippu-urheilijoille yhtä suuri ja tärkeä asia kuin mitä kuvittelemme, kun katsomme uusintoja Suomen lipun noustessa kyynelehtivistä mitalisteista. Kaikki työväestöstä nousseet suuruudet ovat tuskin olleet 1920- ja 1930-luvulla vilpittömästi innoissaan kansallisuusaatteesta ja valkoisen Suomen symboleista.

Tämä ei kuitenkaan estä meitä tunnustamasta, että eurooppalaisissa yhteiskunnissa on nykyään hyvin paljon taustoiltaan ja identiteeteiltään erilaisia ihmisiä, jotka ajattelevat kansallisuudesta ja kansalaisuudesta erilaisin tavoin. Monilla heistä on ristiriitaisia tuntemuksia kuulumisestaan erilaisiin yhteisöihin, ja monikansallisuus pulpahtaa usein pinnalle. Joitain kohdellaan myös syrji-

västi tai rumasti heidän syntyperänsä, uskontonsa tai ihonvärinsä vuoksi.

Venäjän maailmanmestaruuskilpailuissa paljon huomiota herätti Sveitsin albanialaistaustaisten tähtipelaajien, Granit Khakan ja Xherdan Shaqirin, Serbiaa vastaan pelatussa ottelussa tuuletuksissa käsillään näyttämä Albanian kansallinen symboli, kaksipäinen kotka. Poliittiset kannanotot ovat turnauksessa kiellettyjä, ja he saivatkin muutaman tuhannen euron sakot. Miljonäärejä pikkusummien kokoiset sanktiot tuskin paljon hetkauttavat.

Ruotsalaissyntyinen assyrialaistaustainen Jimmy Durmaz sai puolestaan osakseen rasistista kritiikkiä aiheutettuaan Saksa-Ruotsi ottelun loppuhetkillä vapaapotkun, josta Toni Kroos ampui voittomaalin. Vaikka ottelu hävittiin, Ruotsi ansaitsee pisteitä siitä tavasta, jolla muu joukkue asettui tukemaan häntä. Tukholmassa järjestetty rasisminvastainen mielenosoitus ei vihapostin lähettäjäen päätä kääntänyt, mutta ruotsalaiselle yhteiskunnalle lähetettiin tärkeä signaali.

Jos ajattelemme, että tämä nyt oli vain jalkapalloa, eikä vastaavaa varmaan tapahdu enää toiste, niin me petämme itseämme ja jätämme käyttämättä tilaisuutemme valmistautua tulevaisuuteen. Tämä on alkusoittoa oopperassa, jonka teemana on moniäinen, monikansallinen ja monikulttuurinen yhteiskunta ja sen toimintaedellytykset. On helppo yhtyä Wolfgang Schäubleen, jonka mukaan tällaiset tilanteet pitää osata hoitaa paremmin.

Syyrialaistaustainen saksalais sosiologi Aladin El-Mafaalami on huomauttanut, että Özilin tapauksessa ja sitä vastaavissa ei ole kyse integraation epäonnistumisesta vaan nimenomaan menestyksestä kotoutumisen rintamalla. Yhteiskunnista ei kuitenkaan tule yhdenvertaisuuden parantuessa ristiriidattomampia, vaan päinvastoin. Ulkomaalaistaustaisten pärjääminen synnyttää enemmän kilpailua, ja julkiseen tilaan tulee paljon uusia näkemyksiä ja käsityksiä, myös siitä, mitä on olla saksalainen.

Özileitä, Durmazeja ja Xhakoja tulee vielä lisää ja muuallakin kuin jalkapallon parissa. Putinit ja Erdoğanit pyrkivät käyttämään hyväksi Venäjältä, Turkista ja mistä lienee Eurooppaa+alaisyvastaiset tulevat hyökkäämään taustaltaan ja ihonväritään poikkeavien kimppuun aina tilaisuuden tullen. Siksi meidän pitää kehittää valmiuksia toimia oikein silloin kun toimia pitää.

Antero Leitzinger

Tutkija, VTT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Ulkomaalaishallinto täytti sata vuotta

Vielä 1800-luvulla ja pitkään sen jälkeenkin passitoimi, ulkomaalaisvalvonta ja kansalaisuuden myöntäminen olivat maaherrojen ja lääninhallitusten vastuulla. Valtakunnallinen ulkomaalaishallinto sai alkunsa syksyllä 1918. Silloin käytiin vielä ensimmäistä maailmansotaa ja puolueettomissakin maissa oli ryhdytty valvomaan rajoja, palautettu passi- ja viisumipakko sekä huolestuttu kommunismin ja espanjantaudin leviämisestä maasta toiseen, mahdollisesti pakolaisten kantamina.

Eino Suolahden 12.6.1918-22.1.1919 johtama Yleisesikunnan 3. eli tiedonanto-osasto vastasi passien myöntämisestä ja tarkastamisesta, raja- ja rautatievalvonnasta, vakoilusta ja vastavakoilusta. Se valvoi Suomen kansalaisia ja ulkomaalaisia, posti-, puhelin- ja lennätinliikennettä. Siihen kuului 30.8.1918 perustettu, Ragnar Heikelin johtama valvontaosasto, jolta ulkomaalaisasiat siirrettiin ilmeisesti jo maanantaista 16.9.1918 erityiseen passiosastoon. Sen tarkoituksena oli sulkea itäraja ja poistaa maasta venäläiset, joiden määräaika oleskeluluvan hankkimiseen oli umpeutunut edellisenä päivänä. Kuitenkin jo tiistaina lehdet kirjoittivat, että Venäjältä tuli yhä pakolaisia ja että Suomen hallitus, Senaatti, oli pyytänyt muita pohjoismaita osallistumaan pakolaistaakan jakoon.

Torstaina Rajamaan komendantti Kaarlo Nestor Rantakari valitti Senaatille: "Pakolaisten Venäjälle murhattaviksi ajaminen tuottaisi meille koko sivistyneen maailman

vihan." Senaatti sallikin samana päivänä Rantakarin päästää pakolaisia Suomeen edelleenkin harkintansa mukaan. Tätä arvostelivat seuraavana talvena niin äärioikeisto kuin vasemmisto sanomalehdissä ja Santeri Alkio välikysymyksessään.

Arvostelijat eivät olleet ilkeitä ihmisiä, vaan heitä huoletti Suomessa vallinnut ruoka- ja asuntopula. Suomalaisia virui vielä vankileireillä ja kulkutautien torjumiseksi tarvittiin karanteenia rajoille. Helsingin Sanomien kolumnisti Turikka kirjoitti lauautaina 21.9.1918: "Wiime aikoina on tuon itärajan poikki tulwannut maahamme myöskin paljon pakolaisia...jotka on pidettävä täysin kunnollisena wäkenä, mutta...kun ei ruoka tahdo omillekaan riittää!"

Suomi ei jakautunut ainoastaan punaisiin ja valkoisiin, vaan myös monarkisteihin ja tasavaltalaisiin, kommunisteihin ja sosialidemokraatteihin, saksalais- ja Entente-mielisiin, entisiin aktivisteihin ja santarmikätyreihin, heimoatteen sotaretkille ajamiin ja niihin, jotka halusivat varmistaa tuoreelle itsenäisyydelle kansainvälisen tunnustuksen. Näistä ristiriidoista kasvoi tarve saattaa maahanmuutto viranomaisten hallintaan.

Viranomaisten keskinäisessä kilpailussa Senaatin ulkoasiaintoimituskunta eli -ministeriö voitti 11.10.1918 päävastuun matkustuspupien myöntämiseksi ulkomaalaisille. Siitä lähtien viisumipolitiikkaa, ja vaikkapa viisumeja myöntävien edustustojen lakkauttamisia, ovat ohjanneet ensisijaisesti ulkopoliti-

kan ja vain lausuntojen pyytämisen tasolla maahanmuuttopolitiikan tarpeet.

Nykyisen Maahanmuuttoviraston arkiston vanhin asiakirja on päivätty 15.10.1918. Se on sinänsä hyvin byrokraattinen yksityiskohta, passiosaston päällikön Ossian Holmströmin saatekirje maaherroille ilmoituslomakkeiden täyttämiseksi ulkomaalaisista "selvällä käsialalla...niin että niistä voi ken hyvänsä helposti saada täyden selvän." Lisäksi pyydettiin pitämään salassa korttien lähettäminen passiosastolle: "Kontrollin menestykselliselle suorittamiselle on eduksi, että asianomaiset ulkomaitten alamaiset saavat sen käsityksen, kuin valvonta olisi vain täysin paikallista laatua."

Seuraavana vuonna Holmström pääsi toteuttamaan konspiratiivisia harrastuksiaan salaperäisen "Keskuksen" nimimerkkinä Strömfors. Ulkomaalaihallinto siirrettiin 1919 asteittain armeijalta sisäministeriön alaisuuteen, jolloin passiosastoa alettiin välillä kutsua tarkastusosastoksi, tarkastustoimistoksi ja passitoimistoksi (jopa samassa lehdistutuksessa). Niihin aikoihin omat passitoimistonsa oli myös kaupunkien poliisilaitoksilla, Suomenlinnan vankileirillä, ulkoministeriöllä (Eljas Erkon johtamana) ja Britannian lähetystöllä, joka peitti sillä omaa tiedustelutoimintaansa. Tämä vaikeuttaa ulkomaalaihallinnon ensimmäisen toimintavuoden seuraamista, vaikka Eero Elfvengren, Martti Ahti ja Max Engman ovatkin tutkimuksillaan asiaa selventäneet.

Heikel ja seuraajansa Holger Hongisto pysyivät armeijan palveluksessa kun siviilitiedustelua varten perustettiin elokuussa 1919 Etsivä keskuspoliisi, jonka passitoimistosta Holmström nousi joulukuussa koko "firman" päälliköksi. Sadassa vuodessa ulkomaalaihallinto vaihtoi nimeään passitoimistosta 1949 ulkomaalaistoimistoksi, -keskukseksi

ja -virastoksi sekä 2008 Maahanmuuttovirastoksi. Nimenvaihdoksiin ei yleensä (muulloin kuin 1995) liittynyt johtajan, saati työnkuvan, eikä edes toimipaikan muutoksia, mutta julkisuutta on tullut lisää. Ulkomaalaisten määrä on kymmenkertaistunut, mutta maahanmuuton haasteet ja kiihkeä kritiikki tuntuvat periytyneen sadan vuoden takaa.

Sodanvaaran ja kenties rikollisuudenkin hiipumisen toivossa on ulkomaalaihallintoa haluttu etäännyttää aseita kantavista viranomaisista. Ei kuitenkaan pitäisi unohtaa myös vastakkaiselta suunnalta tulevaa arvostelua, jossa ulkomaalaihallintoa on epäilty liian "pehmeäksi". Satavuotiseen historiaan mahtuu useampia käännteitä, joiden välistä on luovittu enemmän tai vähemmän kunniallisesti.

Vaihtoehtoja on punnittu sadan vuoden ajan, mutta laihoin tuloksin. Etsivä keskuspoliisikin toimi vuosia "tilapäisesti" ennen kuin se vihdoin vakinaistettiin. Maahanmuuttoa on usein pidetty tilapäisenä häiriönä, jonka hallinnoinnista voitaisiin luopa heti kun "kriisi" hellittäisi. Perinteisesti resursseista on säästetty ja toimintoja ajettu alas joka tilaisuuden tullen, vaikka olisi voinut arvatakin, etteivät maahanmuuton yllätykset loppuisi myöskään Kronstadtin 1921, inkeriläisiin 1944, entisen Jugoslavian sotiin tai Balkanin maiden EU-jäsenyyteen.

Historia tuntuu kuitenkin kuiskivan, että "normaalia" maailmanmenoa ei ehkä koskaan ollut eikä tulekaan. Kansat vaelsivat jo ennen maailmansotia, ilmasto on aina ollut muutoksessa, joidenkin maiden suhteellinen vapaus ja vauraus houkuttelivat muuttamaan Suomestakin. Siksi ulkomaalaihallinto ei kenties olekaan ikävä poikkeusaikojen järjestely, vaan yhtä normaali ja tarpeellinen, vaikkei sen rakastetumpi, kuin verotus.

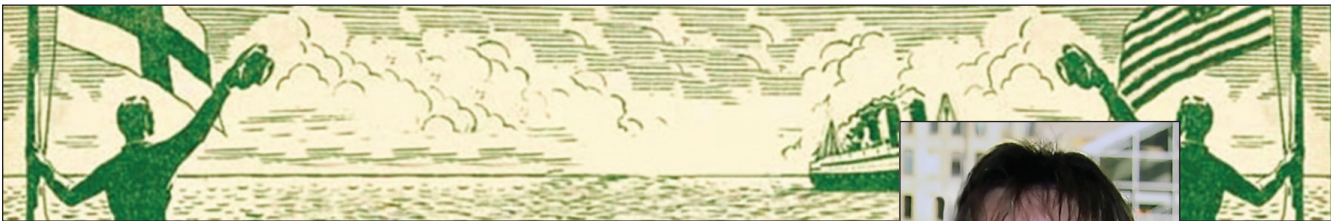
Katselusuositus

Historia: Suomi-osuuskunnat Amerikassa (Co-Operatively Yours)

"Suomalais-Amerikkalaisella osuuskuntatoiminnalla on 100-vuotinen perinne USA:n Keskilännessä. 1900-luvun alussa osuuskuntamyymälöitä oli pelkästään kolmessa osavaltiossa 175, mutta nyt niitä on koko maassa enää alle viisi."

Dokumentissa haastatellaan mm. Auvo Kostiaista sekä Hannu Heinilää. Kostiaisen ja Heinilän haastattelut kuvattiin viime vuoden alussa instituutissa.

<https://arena.yle.fi/1-4299317>

Tellervo Lahti

Toiminnanjohtaja, FM, tietokirjailija
Suomen Siirtolaisuusmuseo
tellervo.lahti@siirtolaisuusmuseo.fi

Maailman Raitin kansainvälinen kesä

Suomen Siirtolaisuusmuseon Maailman Raitilla vietettiin kesän kuluessa jälleen useita tapahtumia, jotka keräsivät entistä enemmän yleisöä. Yhdysvaltain kansallispäivän piknik 4.7. tarjosi kevyttä ja vakavampaakin ohjelmaa. Tilaisuuden päätteeksi testattiin yleisön fingskan taitoja. Lännen Päivää vietettiin 19.8. monipuolisella ohjelmalla markkinatunnelmin.

Siirtolaisjuhla heinäkuussa

Kesän päätapahtuma oli Kansainvälinen Siirtolaisjuhla 16.7. Juhlan teemana oli Maailman Raitin uusimman kohteen Kanadan Knuuttilan talon avaaminen yleisölle sekä ulkosuomalaisyö ja ulkosuomalaisien tervehdykset.

Kanadan Knuuttilan talon ja sen irtaimiston luovutti Siirtolaisuusmuseolle Kanadan Saskatchewanin New Finlandista tilaisuuteen saapunut lahjoittajaperheen edustaja Valerie Knuuttila.

Siirtolaisjuhlan puheen piti Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Tina Strandberg. Hän kertoi Suomi-Seuran ulkosuomalaisoiminnasta 90 vuoden ajalta ja seuran tavoitteista. Hän myös lahjoitti Siirtolaisuusmuseolle Suomi-Seuran julkaisuja.

Ulkosuomalaiset toivat tervehdyksiä kohdemaistaan. Jorma Särkijärvi Kanadan Torontosta kertoi Kanadassa viettämästään 50 vuodesta. Puoliso Elma Särkijärvi oli mukana tervehdyssä tuomassa. Särkijärvi lahjoitti Siirtolaisuusmuseolle Kanadan Calgaryssä asuvan Veli Niinimaan laatiman julkaisun, joka kertoo ansioituneista Kanadan suomalaisista.

Ray Korte Australiasta on ollut aktiivinen Siirtolaisuusmuseon Australian keinikämpä-projektin jäsen jo takavuosina. Hän toi Siirtolaisjuhlaan Australian suomalaisten

tervehdyksen. Ray Korte esitteli myös juuri ilmestyneen elämäkertansa *Reissumies Down Under* ja lahjoitti julkaisun Siirtolaisuusmuseolle. Kirjan sisältö on kiteytettynä: "Tämä on tarina nuoresta mäntyharjulaisesta miehestä, joka lähti kielitaidottomana toiselle puolelle maapalloa. Kirja kertoo matkasta Australiaan ja etenkin alkuajan hankaluuksista vieraassa maassa, kun täytyi oppia kieli ja maan tavat. Se kertoo siitä, mitä siirtolainen kokee muualla maailmassa."

Sinikka Koskinen välitti Australian Queenslandin Tullyn suomalaisten lahjoituksen, seurakunnan käyttämät ehtoollisvälineet. Ne sijoitetaan Australia-näyttelyyn toimistorakennukseen Terästalolle.

Esa Hakala Yhdysvaltain Floridasta toi juhlaan amerikkansuomalaisten tervehdyksen ja lahjoitti muotokuvan ja valokuvia Hakalan taloon sijoitettaviksi.

Peräseinäjoen Pelimannit ovat viihdyttäneet musiikillaan tapahtumiemme yleisöä jälleen tänä vuonna. Siirtolaisjuhlassa esiintyi myös paikallinen Sinitaivas-kuoro.

Kiitos käynnistä ja tervetuloa uudeen!

Olemme kiitollisia ulkosuomalaisille ja heidän jälkeläisilleen sekä kaikille muillekin vierailijoille ja tapahtumiimme osallistuneille. Kiitämme lahjoittajia kokoelmiemme kartuttamisesta. Maailman Raitti Australian, Siperian ja Kanadan siirtolaisrakennuksiin on avoinna tutustumiseen ympäri vuoden. Kierrokset alkavat Amerikan tienesteillä rakennetulta Hakalan talolta. Toimiston yhteydessä Terästalolla on myös siirtolaisnäyttelyitä, joihin voi tutustua virka-aikana ja sopimuksen mukaan. Tervetuloa!

Kanadasta Siirtolaisjuhlaan saapunut Valerie Knuuttila ihasteli talon sisustusta, kalusteet ja muu irtaimisto ovat alkuperäisillä paikoillaan. Kuva: Tarja Koskiniemi.

Suomi-Seuran toiminnanjohtaja Tina Strandberg kertoi Suomi-Seuran toiminnasta 90 vuoden ajalta. Kuva: Tellervo Lahti.

Karin Lindfors & Asta Lumikero: Den första veckan grät jag... Painosalama 2018. 70 s.

Den finlandssvenska emigrationen från Finland framför allt till Sverige har aktualiserats i ett antal böcker, utredningar och forskningsprojekt under de senaste åren. Boken "Den första veckan grät jag..." skildrar i berättelseform hur finlandssvenska kvinnor upplevde hur det var att flytta till Sverige. Att bosätta sig i ett nytt land är inte alltid så lätt. Trots att det handlar om att flytta till ett grannland, Sverige i det här fallet. Boken handlar om 14 finlandssvenska kvinnor som flyttat mellan åren 1940 och 1984 till Sverige.

Berättelserna om dessa kvinnors upplevelser är ett värdefullt tillskott i dokumentationen om emigrationen från Finland. Efter andra världskriget flyttade hundratusentals finländare till Sverige, varav en betydande del var finlandssvenskar. Man har räknat att ca 175 000 personer bosatta i Sverige idag har finlandssvenska rötter.

Boken fångar upp personliga erfarenheter om bakgrunden i hemlandet innan flytten, om motiven och framför allt om hur dessa kvinnor etablerade sig i Sverige. Vidare berättar kvinnorna om hur de förhåller sig till sitt forna hemland. Ofta aktiverade man sig i organisationer och föreningar som anknöt sig till det egna ursprunget. Det kunde handla om allt från krigsveteranföreningar till läsecirklar som lokala finlandssvenska föreningar ordnar. Den finlandssvenska identiteten upplevdes som viktig.

Berättelserna är intressanta och belysande. En del av dessa kvinnor upplevde att de rätt snabbt kom i det rikssvenska samhället, medan andra upplevde att attityderna gentemot finländare och finlandssvenskar för den

delen var rätt njugga till en början. Detta upplevdes framför allt i arbetslivet.

Arbete är ett ledande tema i berättelserna. Berättelserna handlar mycket om klimatet och kulturella skillnader på arbetsplatserna i Sverige. En av kvinnorna berättar att man i Sverige gärna diskuterar mycket, innan man fattar beslut medan det är tvärtom i Finland. Med tiden blev finländarna också uppskattade i Sverige för sin goda arbetsmoral.

Vilka nya dimensioner framgår då i boken? Den variation av olika yrken som de finlandssvenska kvinnorna hade, innebär att fenomenet emigration, belyses från olika perspektiv. Det var ofta i arbetslivet som skillnaderna framgick. Intressant är också att en av kvinnorna berättar om en osämja mellan finnar och finlandssvenskar i krigsveteranföreningar till en början. Med tiden blev dock stämningen bättre och både finlandssvenska och finsktalande finländare började umgås med varandra.

Boken är tillika både ett stycke kvinnohistoria samtidigt som den belyser finlandssvenskarnas historia i Sverige. Troligtvis kan boken nå en bred läsekrets med tanke på dess folkliga karaktär.

Magnus Enlund

<http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Pris 15 € + leverans

In Memoriam

Carl V. Pellonpää 1930–2018

Michiganin sinivalkoinen ääni on vaiennut

Carl *Kalle* Pellonpään juuret olivat vankasti Suomessa ja suomalaisessa siirtolaisuudessa. Hänen vanhempansa muuttivat kumpikin tahollaan Yhdysvaltoihin, äiti Vaasasta 1908 ja isä Ähtäristä 1911. Vanhemmat muuttivat Ishpemingiin, joka oli suuri kaivoskeskus Pohjois-Michiganissa. Carl syntyi vuonna 1930, ja hän elikin lähes koko elämänsä syntymäkaupungissaan.

Kallen nuoruus sujui koulua käyden ja urheilun. Hän hurautti fingelskaksi sanottuna basepalloon (siis baseballiin). Lahjakuutta hänellä oli niin paljon, että 18-vuotiaana hän sai jopa ammattilaisopimuksen. Peliura jäi kuienkin lyhyeksi, sillä Carl sai metsästysretkellä harhalaukauksesta osuman käteensä. Ammattilaisurheilijan sijasta hänestä tuli isänsä tapaan mainari paikalliseen kaivokseen. Vähitellen kaivostoiminta hiipui ja verbaalisesti lahjakas Carl pääsi töihin paikalliselle radioasemalle. Siitä ura johti paikallistelevision, josta hän jäi eläkkeelle 2015.

Carl tunnettiin erityisesti sunnuntaisin lähetetystä ohjelmastaan *Suomi kutsuu – Finland Calling*. Vuonna 1962 aloitettua ohjelmaa esitettiin 53 vuotta, ja päättyessään se ilmeisesti oli maailman pisimpään yhtäjaksoisesti esitetty TV-show. Vähitellen ohjelmassa englanninkielen osuus lisääntyi, koska myös katsojien kieli vaihtui. Carl yhdisti ohjelmiinsa suomalaisia juhlia ja tanssiaisia. "Kielisiä" katsojia tuli lisää, koska hänen ohjelmissaan esitettiin suomalaista perusmusiikkia jenkkoineen ja tangoineen. Carl oli täysin kaksikielinen. Antti Välikankaan kirjassa *Suomi Sydämessä* hän antaa siihen mainion selityksen: "Kotona isä käski meitä aina puhumaan suomea. Ulkona meillä oli vapaus puhua suomea tai englantia". Hyvin juurien ansiosta Carlilla kasvoi tasapainoinen amerikansuomalainen ja amerikkalainen.

Carl oli myös yhteiskunnallisesti aktiivinen. Hän vaikutti mm. Ishpemingin kunnan, Marquetten maakunnan, Suomi Collegen, paikallisen luterilaisen seurakunnan ja Ishpe-

mingin hiihtoseuran luottamuselimissä. Carl oli ylpeä myös siitä, että hän sai olla kahteen otteeseen paikallisena Suomen kunniakonsulina vuodesta 1970 vuoteen 1990. Carl oli myös aktiivisesti mukana amerikansuomalaisten suurjuhlilla FinnFesteillä. Hän myös toimi vuonna 1996 Marquettessa pidetyn juhlan valmisteluryhmän puheenjohtajana.

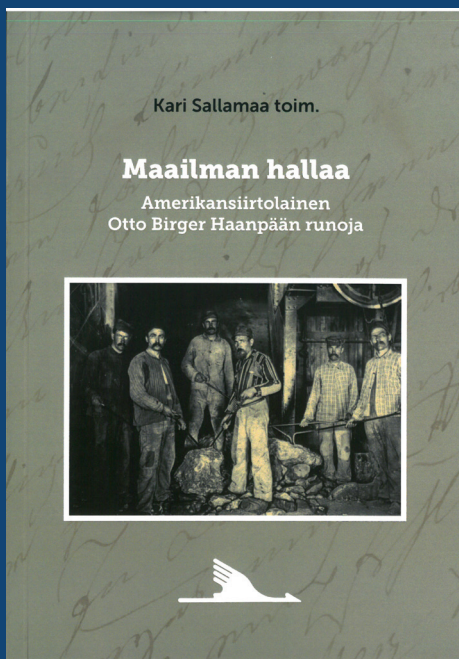
Carl ei unohtanut Suomea. Hän vieraili vanhempiensa kotimaassa 32 kertaa ja ystävystyi läheisesti sukulaisiinsa. Carl toi myös Suomeen amerikansuomalaisia turistiryhmiä. Usein sain Kallelta soiton turkulaisesta hotellista. "Ismo, olen Turussa, mitä sinulle kuuluu? Minulle kuuluu hyvää. Kävin tapamassa sukulaisiani. Siellä oli KAUIHASTI sääskiä. Kaikkea hyvää Sinulle, HEI HEI".

Carl in elämä oli pitkä ja tuloksekas. Onnellisuus ja tasapaino heijastuivat hänestä, katselipa Kallea juttellessa tai TV:n kautta. Kalle puhui aina kauniisti vaimostaan Doriksesta ja kahdesta tyttärestään. Doris oli usein miehensä tukena matkoilla ja kuvauksissa. He olivat tavanneet 1950-luvussa juuri ennen kuin Carl in piti lähteä Korean sotaan. Kun hän pääsi siviiliin, jatkui yhteinen taival 65 vuotta.

Siirtolaisuusinstituutti myönsi Carl Pellonpäälle John Morton -tunnustuspalkinnon vuonna 2012 hänen elämäntyöstään suomalaisen kulttuurin edistäjänä ja ylläpitäjänä Pohjois-Amerikassa. Carlilla oli tallessa 1980-luvulta lähtien TV-ohjelmiensa videonauhat, jotka hän lahjoitti instituutin arkistoon. Vastaanotetussa materiaalissa on aarreaittaa amerikansuomalaisen kielen ja kulttuurin tutkijoille useampaankin opinäytteeseen.

Viimeinen Suomi kutsuu -ohjelma lähetettiin 29.3.2015. Lähetysten lopuksi Carl kiitti menneestä hyvästellessään katsojansa: "This is it. Se on ollut rakkauten matka. It has been a journey of love. Keep smiling everyone. Thank you. Kiitoksia. Hei hei". Noihin toivouksiin on helppo yhtyä.

Ismo Söderling

Kari Sallamaa (toim.)

Maailman hallaa

Amerikansiirtolainen Otto Birger Haanpään runoja

Käsissämme on todellinen harvinaisuus: piippolaisperäisen Otto Birger Haanpään (1870–1904) runokokoelma. Hän lähti kymmenientuhansien muiden siirtolaisten mukana Amerikkaan suuren muuton aikoihin 1900-luvun vaihteessa, työskenteli kaivostyöläisenä ensin Michiganin Kuparisaarella ja sitten Minnesotan Rautavyöhykkeellä (Iron Range), kunnes sai surmansa 34-vuotiaana kaivosonnettomuudessa. Hän oli aktiivinen amerikansuomalaisessa työväenliikkeessä, erityisesti kulttuuripuolella rakentaen ja soittaen kannelta sekä laulaen kuoroissa. Hän toimi myös raittiusliikkeessä ja työväenyhdistyksissä. Poliittisesti hän oli maltillinen sosialisti.

Kirjallisesti merkittävään Haanpää-sukuun kuulunut Birger kirjoitti runoja, jotka hänen varhaisen kuolemansa takia jäivät käsikirjoituksiksi ja pitkäksi aikaa unohduksiin. Dosentti Kari Sallamaa on toimittanut tästä jäämistöstä oheisen runokokoelman kunnianosoituksena rohkeiden, merten taa menneiden suomalaisten kulttuuritahdolle. Birgerin runoissa soi elävä suomen kieli, savolaisittain maustettu pohjois-pohjalainen murre sekä kalevalamittaisena että riimillisenä. Runot ovat viesti toistasataa vuoden takaa ihmisen taistelusta, kaipuusta ja arjen pienistä hupaisuuksista.

Siirtolaisuusinstituutti 2018. 155 s.

Hinta 15 € + toimituskulut

Julkaisun tilaus: <http://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>